

Riksdagens arbetsformer

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas 39 motionsyrkanden i huvudsak från den allmänna motionstiden 2005. Motionerna gäller riksdagens arbetsformer och riksdagsledamöternas villkor. Utskottet har avstyrkt samtliga yrkanden. Det finns 8 reservationer och 7 särskilda yttranden.

I ett särskilt betänkande, 2004/05:KU15, behandlas 24 motionsyrkanden om riksdagens arbetsformer som rör förslag som tidigare avstyrkts under mandatperioden, senast i betänkande 2003/04:KU5.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Riksmötets öppnande.....	7
Riksdagsdebatter.....	8
Måltidsuppehåll i kammararbetet.....	9
Voteringarna.....	10
Budgetprocessen.....	11
Allmänna motionstiden.....	14
Ärendefördelningen.....	15
Hanteringen av EU-frågor.....	17
Jäv.....	19
Ledamöternas ekonomiska villkor.....	21
Stödet till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen... ..	24
Delat uppdrag som riksdagsledamot, m.m.	26
Lobbning.....	29
Riksdagens webbplats.....	30
Rättvisemärkta varor m.m.....	33
Reservationer.....	35
1. Riksmötets öppnande, punkt 1 (v, mp).....	35
2. Budgetprocessen, punkt 5 (kd, mp).....	35
3. Öppna sammanträden, punkt 9 (mp).....	36
4. Inkomstgarantin, punkt 11 (mp).....	37
5. Arvodet, punkt 13 (v).....	38
6. Arvodet, punkt 13 (mp).....	39
7. Stödet till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen, punkt 14 (m, fp, kd, c, mp).....	40
8. Lobbning, punkt 16 (mp).....	40
Särskilda yttranden.....	42
1. Budgetprocessen, punkt 5 (v).....	42
2. Budgetprocessen, punkt 5 (fp).....	42
3. Ärendefördelningen, punkt 7 (m).....	42
4. Ärendefördelningen, punkt 7 (fp).....	42
5. Hanteringen av EU-frågor, punkt 8 (fp).....	43
6. Hanteringen av EU-frågor, punkt 8 (c).....	43
7. Hanteringen av EU-frågor, punkt 8 (mp).....	43
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	44
Motion från allmänna motionstiden hösten 2002.....	44
Motion från allmänna motionstiden hösten 2003.....	44
Motion med anledning av skr. 2003/04:13 Europeiska konventet om EU:s framtid.....	44
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	44
<i>Bilaga 2</i>	
Reservanternas lagförslag.....	49

<i>Bilaga 3</i>	
Utrikesutskottets yttrande 2004/05:UU2y.....	50
<i>Bilaga 4</i>	
Socialförsäkringsutskottets yttrande 2004/05:SfU2y.....	56
<i>Bilaga 5</i>	
Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2004/05:AU2y.....	61

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

- 1. Riksmötets öppnande**
Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K270 och 2004/05:K350.
Reservation 1 (v, mp)
- 2. Riksdagsdebatter**
Riksdagen avslår motion 2004/05:K388.
- 3. Måltidsuppehåll i kammararbetet**
Riksdagen avslår motion 2004/05:K304.
- 4. Voteringarna**
Riksdagen avslår motion 2004/05:K408 i denna del.
- 5. Budgetprocessen**
Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K331 och 2004/05:K414.
Reservation 2 (kd, mp)
- 6. Allmänna motionstiden**
Riksdagen avslår motion 2004/05:K411.
- 7. Ärendefördelningen**
Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Sf396 yrkande 16, 2004/05:K238 yrkandena 1 och 2, 2004/05:K444 yrkande 6, 2004/05:U317 yrkande 1, 2004/05:Sf366 yrkande 5 och 2004/05:So600 yrkande 3.
- 8. Hanteringen av EU-frågor**
Riksdagen avslår motion 2003/04:K12 yrkande 7.
- 9. Öppna sammanträden**
Riksdagen avslår motion 2004/05:K382.
Reservation 3 (mp)
- 10. Jäv**
Riksdagen avslår motion 2004/05:K426.
- 11. Inkomstgarantin**
Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K237 yrkande 4, 2004/05:K241, 2004/05:K348 och 2004/05:K427.
Reservation 4 (mp)

12. Kostnadsersättningen

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K224, 2004/05:K371 yrkande 2 och 2004/05:K372 yrkande 3.

13. Arvodet

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K237 yrkandena 2 och 3, 2004/05:K371 yrkande 1 och 2004/05:K372 yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (v)

Reservation 6 (mp)

14. Stödet till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen

Riksdagen avslår motion 2004/05:K281.

Reservation 7 (m, fp, kd, c, mp)

15. Delat uppdrag som riksdagsledamot, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K214 och 2004/05:K276.

16. Lobbning

Riksdagen avslår motion 2004/05:K346.

Reservation 8 (mp)

17. Riksdagens webbplats

Riksdagen avslår motion 2004/05:K242.

18. Rättvisemärkta varor m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi216 yrkandena 3–5 och 2004/05:U280 yrkande 9.

Stockholm den 3 mars 2005

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Tobias Krantz (fp), Pär Axel Sahlberg (s), Ingvar Svensson (kd), Mats Einarsson (v), Henrik S Järrel (m), Helena Bargholtz (fp), Helene Petersson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Billy Gustafsson (s), Gustav Fridolin (mp), Karin Åström (s), Åsa Torstensson (c), Christer Erlandsson (s) och Yoomi Renström (s).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas 34 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2004 samt ett motionsyrkande från den allmänna motionstiden 2003 och tre från 2002 (*bilaga 1*). En följdmotion – 2003/04:K12 (yrkande 7) – som väckts med anledning av skrivelse 2003/04:13 Europeiska konventet om EU:s framtid behandlas också.

Några motioner gäller ärendefördelningen och utskottsindelningen. Utskottet har gett berörda utskott tillfälle att yttra sig. Lagutskottet, socialutskottet och utbildningsutskottet har avstått från att yttra sig. Lagutskottet har hänvisat till pågående arbete inom Riksdagskommittén, och bostadsutskottet har avstyrkt ett motionsyrkande med hänvisning till detta kommittéarbete.Utförligare yttranden har kommit in från utrikes-, socialförsäkrings- och arbetsmarknadsutskotten, *bilagorna 3–5*.

I ett särskilt betänkande, 2004/05:KU15, behandlas 24 motionsyrkanden om riksdagens arbetsformer som rör förslag som tidigare avstyrkts under mandatperioden, senast i betänkande 2003/04:KU5.

Utskottets överväganden

Riksmötets öppnande

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker två motioner om riksmötets öppnande. Den ena gäller slopande av upprop och i den andra begärs ett program för riksdagens öppnande utan religiösa inslag.

Jämför reservation 1 (v, mp).

Motionerna

Två motioner tar upp frågor kring riksmötets öppnande. Per Rosengren (v) begär i motion 2004/05:K270 att riksdagen skall besluta att slopa uppropet i samband med riksmötets öppnande vid de tillfällen då det inte finns en nyvald riksdag. Man förmedlar bilden av att nu återkommer riksdagsledamöterna efter sitt sommarlov och likt en småskoleklass inleds arbetsåret med ett upprop.

I motion 2004/05:K350 av Ulla Hoffmann (v) begärs ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om behovet av ett program för riksdagens öppnande utan religiösa inslag. I motionen framhålls att en kvarleva från statskyrkosystemet fortfarande finns kvar i samband med riksdagens årliga öppnande, genom att det i programmet ingår en gudstjänst i Storkyrkan till vilken alla riksdagsledamöter inbjuds. Detta måste betraktas som ett otillbörligt favoriserande av en bestämd religion och därmed en inskränkning i religionsfriheten. Det är enligt motionären också något som är ägnat att utestänga bl.a. vissa ledamöter med utländsk bakgrund och går på tvärs med den officiella integrationspolitiken.

Gällande regler m.m.

Av 1 kap. 3 § riksdagsordningen framgår att ledamöterna ropas upp vid första sammanträdet under ett riksmöte. Enligt förarbetena (SOU 1972:15 s. 250) syftar uppropet dels till kontroll av ledamöternas (ersättarnas) närvaro, dels till kontroll av deras identiteter. Enligt 1 kap. 4 § riksdagsordningen fastställer talmannen efter samråd med vice talmännen ordningen för sammanträdet med riksmötets öppnande. Utskottet har vid upprepade tillfällen, senast våren 2003 (bet. 2002/03:KU19 s. 11), med hänvisning till denna regel avstyrkt motionsyrkanden om formerna för öppningssammanträdet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att förorda ett slopande av den nu gällande ordningen med upprop vid första sammanträdet under ett riksmöte. Motion 2004/05:K270 (v) avstyrks följaktligen.

När det gäller programmet för riksdagens öppnande vidhåller utskottets sitt tidigare ställningstagande. Arrangemangen kring öppningssammanträdet bör fortfarande vara en fråga för talmannen efter vederbörligt samrådsförfarande. Motion 2004/05:K350 (v) avstyrks.

Riksdagsdebatter

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till arbetet i Riksdagskommittén och till försöksverksamheten med allmänna debattimmar avstyrks en motion (s) om möjlighet för riksdagsledamöter att debattera mot partiledare från andra riksdagspartier.

Motionen

Brita Lejon och Lars Lilja (båda s) begär i motion 2004/05:K388 en utveckling av formerna för riksdagens debatter. En åtgärd för att öka aktualiteten och kanske också för att tydliggöra de politiska alternativen i svensk politik vore att ge riksdagsledamöter en möjlighet att debattera mot partiledarna från alla riksdagspartier. Det är naturligtvis viktigt att riksdagens instrument för att granska regeringen via interpellationer och frågor även fortsättningsvis betonas och behandlas särskilt i den ordning som riksdagsordningen stadgar. Men därutöver borde ledamöterna ges en möjlighet att debattera med, ställa frågor till och föra en dialog med partiledarna för riksdagspartierna. En sådan ordning skulle ge nya förutsättningar för en mer allsidig politisk debatt i Sveriges riksdag.

Tidigare behandling

Hösten 2004 avstyrkte utskottet ett yrkande om att interpellationer skulle få framställas även till utskottsordförandena (bet. 2003/04:KU5 s. 17). Utskottet hänvisade till att frågan om utmanardebatter diskuterades inom Riksdagskommittén och ansåg att resultatet av dessa diskussioner borde avvaktas.

Allmänna debattimmar

Riksdagskommitténs behandling av frågan om utmanardebatter har lett till att det efter överenskommelse mellan talmannen och gruppledarna på försök anordnas fyra s.k. allmänna debattimmar i kammaren. Information om anmälda talare och ämnen läggs löpande ut på den interna webbsidan. Ett anförande får inte överstiga fyra minuter. Talmannen kan medge replik även

från icke förhandsanmälda ledamöter och statsråd. Duellmetoden med två repliker om en respektive en halv minut tillämpas om inte talmannen beslutar annat.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör resultatet av Riksdagskommitténs arbete med frågan om utmanardebatter liksom försöksverksamheten med allmänna debattimmar avvaktas. Motion 2004/05:K388 (s) avstyrks.

Måltidsuppehåll i kammararbetet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (s) om lunch- och middagsuppehåll i kammararbetet med hänvisning till gällande beslutsordning.

Motionen

Hillevi Larsson (s) begär i motion 2004/05:K304 att det inrättas lunch- och middagsuppehåll för kammaren. Om man i kammaren skulle besluta om lunchuppehåll 12.00–13.00 och middagsuppehåll 18.00–19.00 skulle möjligheten till måltidsuppehåll innebära ett välkommet andrum för de ledamöter som har långa debatter i kammaren och en möjlighet att höja blodsockerhalten utan att behöva missa något av debatten. Detta skulle kunna öka närvaron i kammaren, skärpa koncentrationen, förhöja humöret och framför allt främja hälsan hos ledamöter och anställda. Nackdelen med uppehåll för måltider är att debatterna skulle kunna förskjutas till senare på kvällen, men å andra sidan skulle förhöjd koncentration kunna bidra till ökad effektivitet, och därmed till mer stringenta, kortfattade debatter och till ökad trivsel.

Bakgrund

Enligt 2 kap. 8 § riksdagsordningen skall beslut om att sammanträde skall avslutas eller att ett uppehåll skall göras i ett pågående sammanträde fattas av kammaren utan föregående överläggning.

Enligt 2 kap. 13 § riksdagsordningen skall talmannen samråda med de särskilda företrädarna för partigrupperna om uppläggningsen av kammarens överläggningar. Förslag att sammanträde skall avslutas eller ajourneras ställs vanligen av talmannen och kan även framföras av ledamot.

Den tidigare gällande ordningen med middagsuppehåll ändrades sedan önskemål härom framförts från bl.a. gruppledarna.

Utskottets ställningstagande

Förslag att sammanträde skall avslutas eller ajourneras ställs vanligen av talmannen och kan även framföras av ledamot. Uppläggningsen av kammarens överläggningar görs av talmannen efter samråd med de särskilda företrädarna för partigrupperna. Utskottet, som inte är berett att förorda en annan ordning, avstyrker motion 2004/05:K304 (s).

Voteringarna

Utskottets förslag i korthet

En motion (m) om bl.a. begränsning av antalet voteringar avstyrks i denna del med hänvisning till arbetet i Riksdagskommittén.

Motionen

I motion 2004/05:K408 i denna del av Anne-Marie Pålsson (m) begärs att reglerna för riksdagens voterande ses över med sikte på att begränsa antalet voteringar. En utredning bör därför tillsättas med uppgift att finna lämpliga former för detta.

Bakgrund

Antalet plenitimmor har under de senaste 30 åren varierat mellan som lägst 461 (riksmötet 1995/96) och som högst 688 (riksmötet 1989/90). Riksmötet 2002/03 var antalet plenitimmor 551. Under 1971 var antalet voteringar 529 för att som mest stiga till 1 664 under riksmötet 1981/82. Riksmötet 2002/03 var antalet voteringar 835 – en minskning med 224 sedan föregående riksmöte.

Frågan om en begränsning av voteringarna är föremål för överväganden inom Riksdagskommittén. Inom riksdagens kammarkansli pågår fortlöpande ett arbete med att söka effektivisera voteringarna i riksdagen.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör resultatet av Riksdagskommitténs arbete avvaktas. Motion 2004/05:K408 i denna del (m) avstyrks.

Budgetprocessen

Utskottets förslag i korthet

Två motioner (kd) respektive (mp) om en översyn av budgetprocessen i syfte att förbättra möjligheterna för oppositionspartierna att agera under processens andra steg avstyrks med hänvisning till den utvärdering som tidigare begärts.

Jämför reservation 2 (kd, mp) och särskilda yttrandena 1 (v) och 2 (fp).

Motionerna

Ingvar Svensson m.fl. (kd) begär i motion 2004/05:K414 att riksdagsstyrelsen efter en utvärdering skall återkomma till riksdagen med förslag på lösningar för att åstadkomma en mer relevant process för riksdagens andra steg i budgetbehandlingen. Resultatet av den nya budgetprocessen har blivit ett system som innebär låsning och rigiditet. Att både anslag och anslagsvillkor för ett helt utgiftsområde skall tas i ett enda klubbslag är förstås till gagn för en regering och speciellt för en minoritetsregering. Men det här rigida systemet minskar riksdagens makt och innebär en nedgradering av det andra steget i budgetprocessen. Varje oppositionsparti vill i budgetbesluten visa upp sina helhetsbilder. Men skulle det i någon fråga finnas en majoritet för en viss justering inom utgiftsområdesramen är den enda möjligheten att i alla andra frågor ställa upp bakom regeringsförslaget. Systemet som sådant innebär att budgetprocessens andra steg för många ledamöter, och speciellt för oppositionens ledamöter, framstår som relativt meningslöst.

I motion 2004/05:K331 av Gustav Fridolin (mp) begärs en utvärdering av den nya budgetprocessen. Riksdagen borde ånyo låta utvärdera den nya budgetprocessen i syfte att undersöka riktigheten i att stärka regeringens makt på riksdagens bekostnad. Enligt motionären torde riksdagen själv vara fullt mogen att ha ett ökat inflytande över rikets utgifter och inkomster, och den inskränkning som gjordes i och med den nya budgetprocessen föreföll inte väl motiverad.

Bakgrund

Budgetreformen beslutades av riksdagen år 1993 och tillämpades första gången för budgetåret 1997. Bakom beslutet låg ett förslag från Riksdagsutredningen som konstaterade att den statliga budgetprocessen var mycket långdragen, att riksdagens budgetbehandling var mycket splittrad, att riksdagen ägnade sig för lite åt att följa upp och utvärdera resultat, att detaljeringsgraden var hög, årsrytmen ojämn och arbetsfördelningen mellan utskotten snedfördelad. Även andra problem lyftes fram. Till dessa hörde

kvalitetsbrister i beslutsunderlaget för budgetregleringen, en minoritetsregerings svårigheter i budgetprocessen samt en bristande överensstämmelse mellan riksdagens detaljbeslut och de övergripande målen.

Till de viktiga förändringar som genomfördes av beslutsprocessen efter Riksdagsutredningens förslag hörde rambeslutsmodellen som innebar en budgetreglering i två steg med bindande ramar och sammanhållen behandling av inkomster och utgifter. Regeringens budgetarbete inleds med att regeringen senast den 15 april lägger fram den ekonomiska vårpropositionen med förslag om utgiftstak för staten för de närmaste tre åren. Dessutom föreslås i budgetpropositionen fördelning av utgifterna på utgiftsområdena för vart och ett av de tre följande åren. Regeringen skall lämna sitt förslag till statsbudget senast den 20 september. Den rambeslutsmodell som tillämpas innebär att riksdagen först tar ställning till budgetens omslutning i stort, dvs. till omfattningen av statsutgifterna och till hur de skall fördelas på utgiftsområdena. Genom detta beslut läses utgifterna och den för varje utgiftsområde fastställda nivån fungerar därefter som en ram som inte får överskridas när riksdagen fortsätter sin behandling av budgeten. Samtliga utgiftsramar och skatteförändringar behandlas som en helhet, och alternativet ställs mot varandra som alternativa paket. Riksdagen tar genom ett beslut ställning till helheten. Det räcker inte med att oppositionspartierna bildar majoritet kring enstaka delar. De måste enas om ett helt paket av förslag.

Efter det att ramar lagts fast för de olika utgiftsområdena behandlas anslagsfrågorna mer i detalj i respektive utskott, som måste hålla sig inom de fastställda ramarna.

Tidigare behandling

Den nya budgetprocessen utvärderades under åren 1999–2000 av Riksdagskommittén. I kommitténs uppdrag ingick att överväga behovet av förändringar. Därvid skulle bl.a. undersökas om intentionerna bakom omläggningen av budgetprocessen hade uppfyllts och vilka konsekvenser i övrigt omläggningen medfört som påverkat riksdagens ställning. Kommittén bedömde att intentionerna bakom budgetreformen i huvudsak uppfyllts och framhöll att rambeslutsmodellen innebär att en minoritetsregerings möjlighet att få igenom budgetpropositionen i riksdagen har ökat, vilket var en avsedd effekt av reformen. Kommittén ansåg att det var en fördel att budgetprocessen försvårar hoppande majoriteter för ökade anslag utan finansiering. Rambeslutsprocessen stärker enligt kommittén i så måtto regeringens makt, men det viktigaste ur riksdagens synvinkel är att budgetreformen ökar möjligheterna för riksdagen att göra en samordnad beredning av regeringens budgetförslag. Kommittén bedömde att även om rambeslutsmodellen ännu inte prövats under perioder med svåra ekonomiska påfrestningar eller parlamentarisk osäkerhet har den nya budgetprocessen bättre förutsättningar att fungera under sådana omständigheter än vad den gamla hade.

Kommittén hade under sitt arbete fångat upp ett missnöje bland riksdagens ledamöter som gällde svårigheten för utskotten att göra ändringar i anslagen i förhållande till regeringens förslag. Kommittén bedömde dock att huvudförklaringen till det minskade antalet ändringar ligger i det förhållandet att regeringen valt att presentera förslag som i förväg förhandlats med ett eller två av oppositionspartierna. Utskotten hade endast i begränsad omfattning utnyttjat den frihet de har att i budgetprocessens andra steg på hösten ändra anslagsbelopp inom de av kammaren fastställda utgiftsramarna. Detta var enligt kommittén naturligt med hänsyn till att regeringen, som inte haft egen majoritet i kammaren, varje år försäkrat sig på förhand om stöd för sitt budgetförslag från vissa andra partier. Kommitténs utvärdering ledde till vissa förslag bl.a. rörande dubbelarbetet höst och vår. Förslagen lades av riksdagsstyrelsen fram för riksdagen (förs. 2000/01:RS1). Utskottet tillstyrkte förslagen (bet. 2000/01:KU23). Utskottet ansåg också att det var angeläget att redan då besluta om att en utvärdering bör göras efter några år i fråga om vilka effekter omläggningen inneburit såväl vad gäller budgetprocessens innehåll och budgetmässiga resultat som vad gäller de budgetmässiga konsekvenserna för riksdagen. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag att som sin mening ge regeringen detta till känna (rskr. 2000/01:273–276).

Hösten 2001, våren 2002 och hösten 2003 avstyrkte konstitutionsutskottet motionsyrkanden (kd) om budgetprocessen snarlika motion 2004/05:K414 (bet. 2001/02:KU12 s. 18 f., 2002/03:KU19 s. 14–16, 2003/04:KU5 s. 12–13). Utskottet hänvisade första gången till att riksdagens beslut våren 2001 om budgetprocessen innebär att en utvärdering skall göras om några år. Enligt utskottets mening borde resultatet av den nämnda utvärderingen avvaktas. Påföljande år avstyrktes motionen med hänvisning till detta tidigare ställningstagande. Varje år avgavs en reservation till förmån för kd-motionerna. I en reservation (v) år 2001 framhölls det angelägna i att gå vidare med en omfattande utvärdering med bedömning av förutsättningarna för att göra långsiktiga och korrekta utgiftsprognoser liksom utgiftstakens konsekvenser, införandet av ett inkomstgolv, sparmålet samt nivån och användningen av budgeteringsmarginalen.

Utskottets ställningstagande

Riksdagens beslut våren 2001 innebär att en utvärdering skulle göras inom några år. Det kan enligt utskottets bedömning förutsättas att regeringen inom en snar framtid kommer att genomföra denna utvärdering. Resultatet av utvärderingen bör enligt utskottets mening avvaktas. Motionerna 2004/05:K414 (kd) och 2004/05:K331 (mp) avstyrks därför.

Allmänna motionstiden

Utskottets förslag i korthet

En motion (s) om behovet av att förändra och förnya formerna för motionsrätten och motionshanteringen avstyrks med hänvisning till arbetet i Riksdagskommittén.

Motionen

Kenneth G Forslund (s) begär i motion 2004/05:K411 ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om behovet av att förändra och förnya formerna för motionsrätten och motionshanteringen i riksdagen. Motionären hänvisar till att det är vanligt att mindre än 1,5 % av motionsyrkandena bifalls. Motionsbehandlingen upptar en väsentlig del av arbetstiden i utskotten och slukar en hel del kansliresurser. Att inte behandla vissa frågor varje år respektive att välja att behandla vissa motioner summariskt är metoder som används för att försöka hålla tillbaka arbetsbelastningen i utskotten. Den allmänna motionsrätten är en viktig form för alla riksdagsledamöter att fritt kunna föra upp viktiga politiska frågor på dagordningen. Därför är det enligt motionen viktigt att slå vakt om den allmänna motionstiden som form. Men för att värna den är det också viktigt att hitta former för den som stärker dess ställning och ger färre men mer noggrant behandlade motioner och beslut. Det är viktigt att det kommer till stånd en diskussion och genomlysning av hur motionsinstrumentet används i dag och hur det skulle kunna förändras och förbättras. Detta bör ske både avseende motionsrätten, motionstiden och formerna för behandlingen av motioner.

Tidigare behandling

Frågan om ändringar i motionsrätten och motionstiderna har behandlats vid upprepade tillfällen under senare år. Frågan behandlades senast hösten 2003 (bet. 2003/04:KU5 s. 11 f.). Utskottet vidhöll tidigare avstyrkanden, då utskottet hänvisat till Riksdagskommitténs fortsatta arbete med frågor som gäller riksdagens arbetsformer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och anser att resultatet av Riksdagskommitténs arbete bör avvaktas. Motion 2004/05:K411 (s) avstyrks.

Ärendefördelningen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till Riksdagskommitténs arbete en rad motioner som gäller ändringar i fördelningen av ärenden mellan utskotten.

Jämför särskilda yttrandena 3 (m) och 4 (fp).

Motionerna

I motion 2003/04:Sf396 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) yrkande 16 begärs att migrationsfrågorna flyttas från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet. I motion 2004/05:K238 av Sven Tolgfors (m) begärs att integrationspolitiken flyttas från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet (yrkande 2) och att asylopolitiken flyttas från socialförsäkringsutskottet till utrikesutskottet (yrkande 1). Per Westerberg m.fl. (m) begär i motion 2004/05:Sf366 yrkande 5 att Diskrimineringsombudsmannen flyttas till utgiftsområde 14 Arbetsliv som faller under arbetsmarknadsutskottets beredningsområde.

I motion 2004/05:K444 yrkande 6 av Gudrun Schyman m.fl. (v) begärs att det inrättas ett jämställdhetsutskott och i motion 2004/05:So600 yrkande 3 av Mikael Oscarsson och Dan Kihlström (båda kd) begärs ett familjeutskott.

Ulf Holm m.fl. (mp) begär i motion 2004/05:U317 yrkande 1 att riksdagen beslutar om ändring i riksdagsordningen för att tydliggöra vilket utskott i riksdagen som har det övergripande ansvaret för frågor om Sveriges politik i Världsbanken och IMF och på vilket sätt relaterade frågor som tas upp i EU-nämnden, utrikes- och finansutskotten skall hanteras mellan utskotten.

Yttranden från andra utskott

Utskottet har berett berörda utskott tillfälle att yttra sig över motionsyrkandena med undantag för motion K444 yrkande 6 som kommit att senare tillföras betänkandet. Lagutskottet, socialutskottet och utbildningsutskottet har avstått från att yttra sig. Lagutskottet har hänvisat till pågående arbete inom Riksdagskommittén och bostadsutskottet har avstyrkt motion 2004/05:So600 yrkande 3 med hänvisning till detta kommittéarbete.

Utrikesutskottet avstyrker i sitt yttrande, *bilaga 3*, motion 2004/05:K238 (m) yrkande 1. Det torde enligt utrikesutskottet knappast vara görligt att på ett meningsfullt sätt täcka ytterliga en ärendegrupp, vilken dels är väsentligen artskild från utskottets övriga, dels kan förväntas medföra betydligt utökade och tidsmässigt krävande kontakter med företrädare för allmänheten. Generellt gäller att utrikesutskottets ledamöter inte annat än i undantagsfall har inriktningen mot här aktuella frågor och att kansliet i nuvarande sammansättning saknar kompetens på området. Beträffande beredningsde-

len av utrikesutskottets arbete anförde riksdagen år 1936: ”Det kan till och med anses vara en fördel, om utrikesutskottets arbetsbörda ej skulle bliva alltför omfattande ...”. Utrikesutskottet menar att det alltjämt finns skäl att hålla detta perspektiv för ögonen.

Socialförsäkringsutskottet drar i sitt yttrande, *bilaga 4*, slutsatsen att det för närvarande är nödvändigt att bereda migrations- och integrationspolitik samt hela utgiftsområde 8 inom ett och samma utskott. Att flytta hela detta beredningsområde till ett annat utskott skulle vara en så stor förändring av ärendefördelningen att det förutsätter en helhetsbedömning av hela utskottsorganisationen. Sambandet mellan olika politikområden bör därvid i första hand vara avgörande för hur fördelningen lämpligast bör ske. Inom ramen för en sådan lämplig fördelning är det dock en fördel om arbetsbelastningen blir relativt jämn mellan utskotten. Så grundläggande frågor som utskottsindelningen bör däremot inte anpassas till variationer i arbetsbelastningen som inte kan anses relativt bestående. Sådana variationer bör i stället mötas med andra åtgärder som t.ex. omfördelningar av kansliresurser. Utskottens ökade engagemang i EU-frågor kan också visa sig komma att förändra arbetsbelastningen. Socialförsäkringsutskottet anser att Riksdagskommitténs fortsatta överväganden bör avvaktas och avstyrker motionerna 2003/04:Sf396 yrkande 16, 2004/05:K238 och 2004/05:Sf366 yrkande 5. Enligt utskottets mening är det inte lämpligt att inrätta ett särskilt familjeutskott, och socialförsäkringsutskottet avstyrker även motion 2004/05:So600 yrkande 3.

Arbetsmarknadsutskottet anser i sitt yttrande, *bilaga 5*, att eventuella förändringar av utskottets beredningsområde bör övervägas vidare inom ramen för Riksdagskommittén. Utskottet betonar vikten av att frågor som har ett tydligt sakligt samband hänförs till samma utskott. Det bör fastställas att frågor om arbetskraftsinvandring skall beredas i arbetsmarknadsutskottet när saken diskuteras ur ett arbetsmarknadsperspektiv. Motsvarande del av migrationspolitiken bör överföras till arbetsmarknadsutskottet. Utan att förorda att även övriga delar av migrationspolitiken förs till arbetsmarknadsutskottet görs bedömningen att utskottet skulle ha utrymme att överta ansvaret. Det finns skäl att överföra integrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet. I det fall utskottet inte får beredningsansvaret för integrationspolitiken skulle myndigheten Diskrimineringsombudsmannen (DO) ändå kunna föras till arbetsmarknadsutskottet. Bedömningen görs att ärendegrupperna skulle kunna tillföras utskottet med den kansliorganisation som finns för närvarande.

Utskottets ställningstagande

Inom Riksdagskommittén pågår ett arbete som gäller utskottsindelningen och ärendefördelningen mellan utskotten. I detta arbete kan de yttranden som utskottet inhämtat från andra utskott utgöra värdefulla bidrag. Utskottet anser att Riksdagskommitténs arbete med frågan om utskottsindelning och ärendefördelningen bör avvaktas. Motionerna 2003/04:Sf396 yrkande

16 (c), 2004/05:K238 yrkandena 1 och 2 (m), 2004/05:Sf366 yrkande 5 (m), 2004/05:K444 yrkande 6 (v), 2004/05:Sf600 yrkande 3 (kd) och 2004/05:U317 (mp) yrkande 1 avstyrks.

Hanteringen av EU-frågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till arbetet i Riksdagskommittén två motionsyrkanden om förändrade och öppnare arbetsformer.

Jämför särskilda yttrandena 5 (fp), 6 (c) och 7 (mp).

Motionerna

I motion 2003/04:K12 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om förändrade och öppnare arbetsformer i den svenska riksdagen med anledning av de nationella parlamentens vidgade roll enligt konventionsförslaget (yrkande 7).

De nationella parlamentens utvidgade roll ställer enligt motionen krav på att den svenska riksdagens former för arbete med Europafrågor reformeras. Fackutskotten bör ges en tydligare roll i granskningen av europeisk politik inom sitt område och EU-nämndens sammanträden bör som grundregel vara öppna. Det är viktigt för att förankra Europatanken i svensk inrikespolitik och det skulle höja kvaliteten i det parlamentariska arbetet i EU-nämnden och fackutskotten.

Motion 2004/05:K382 av Ulf Holm och Yvonne Ruwaida (mp) tar upp frågan om öppna möten med utskott och EU-nämnd. Motionärerna begär en ändring av riksdagsordningen för att utskottens och EU-nämndens möten skall vara öppna men att utskott och EU-nämnd, om särskilda skäl föreligger, kan besluta om att hålla stängda möten. I Europaparlamentet har man denna ordning, och i princip alla möten där är öppna, inklusive utrikesutskottets möten. Ett sätt att öka intresset för riksdagen är att öppna mötena med utskotten och EU-nämnden.

Gällande regler

Enligt 4 kap. 13 § riksdagsordningen skall ett utskott sammanträda inom stängda dörrar. Utskottet får dock besluta att ett sammanträde till den del det avser inhämtande av upplysningar helt eller delvis skall vara offentligt.

Enligt 10 kap. 7 § riksdagsordningen skall EU-nämnden sammanträda inom stängda dörrar. Nämnden får dock besluta att ett sammanträde till den del det avser inhämtande av uppgifter helt eller delvis skall vara offentligt.

Riksdagskommittén

Riksdagskommittén har i uppdrag att kartlägga och analysera konsekvenserna för riksdagen av ett nytt konstitutionellt fördrag för EU. Kommittén skall utvärdera riksdagens beslut 2001 om EU-frågornas hantering (förs. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23).

Därefter skall kommittén förutsättningslöst pröva formerna för riksdagens arbete med EU-frågor och föreslå de organisatoriska och författningsmässiga förändringar kommittén finner nödvändiga. En utgångspunkt för kommitténs arbete är att EU-frågorna så långt som möjligt skall integreras i det sedvanliga riksdagsarbetet och att alla ledamöter skall ha möjlighet att sätta sig in i och följa EU-frågorna. En annan är att tydliggöra riksdagens roll och stärka riksdagens inflytande i EU-frågor. Slutligen skall EU-arbetet i riksdagen präglas av öppenhet med goda möjligheter till insyn för medborgarna.

I maj 2004 lämnades en rapport till kommittén från en referensgrupp – referensgruppen för EU-frågor. Rapporten syftade till att utgöra ett underlag för Riksdagskommitténs fortsatta överläggningar. Referensgruppen var enig om att riksdagen och utskotten borde öka sitt engagemang i EU-frågorna och i rapporten skissades på olika lösningar. Referensgruppen föreslog att utskotten ges en stärkt roll genom ett tydligare ansvar för kommissionens samrådsdokument och genom subsidiaritetskontroll. I rapporten skissades på en lösning med saksamråd med i första hand berört statsråd. Det bör enligt referensgruppen övervägas om saksamrådet skall vara offentligt. Riksdagskommittén borde enligt referensgruppen fortsätta övervägandena i syfte att finna en helhetslösning.

Tidigare behandling

Hösten 2003 avstyrkte utskottet en rad motionsyrkanden om hanteringen av EU-frågor, bl.a. om öppna sammanträden (bet. 2003/04:KU5 s. 10 f.). Utskottet hänvisade till att Riksdagskommittén genom riksdagsstyrelsens beslut den 1 oktober 2003 fått ett brett uppdrag att se över riksdagens hantering av EU-frågor i olika dimensioner. Mot bakgrund av den uttalade utgångspunkten att EU-frågorna så långt möjligt skall integreras i det sedvanliga riksdagsarbetet och med hänsyn till vikten av att fackutskottens arbete med EU-frågor utvecklas och fördjupas, kunde det enligt utskottets mening förutsättas att denna fråga blir central för kommitténs arbete. Också frågor om regleringen i riksdagsordningen, om tidig delaktighet i EU:s beredningsprocess, om öppenhet och insyn, om utskottens beredningsarbete och om yttranderätt i kammaren för svenska EU-parlamentariker kunde enligt utskottet förutsättas beröras av kommitténs arbete. Enligt utskottets mening borde Riksdagskommitténs arbete avvaktas.

Utskottets ställningstagande

Riksdagskommittén har ett uppdrag att pröva formerna för riksdagens arbete med EU-frågor och föreslå de organisatoriska och författningsmässiga förändringar kommittén finner nödvändiga. En rapport från en referensgrupp för EU-frågor har skissat på lösningar som gäller bl.a. en stärkt roll för utskotten och ökad öppenhet vid samråd med regeringen. Enligt utskottets mening bör det fortsätta arbetet inom Riksdagskommittén med rapporten som underlag avvaktas. Motion 2004/05:K12 (fp) yrkande 7 yrkande avstyrks därför.

Frågan om öppna sammanträden vid utskottens och EU-nämndens hantering av EU-frågor har diskuterats i referensgruppens rapport och kan förutsättas bli behandlad i Riksdagskommitténs fortsatta arbete. I det sammanhanget ligger det nära till hands att frågan om öppna sammanträden i utskotten och EU-nämnden vid behandlingen av också andra frågor än EU-frågor kommer att bli föremål för överväganden. Utskottet anser därför att Riksdagskommitténs arbete bör avvaktas också när det gäller den fråga som tas upp i motion 2004/05:K382 (mp). Motionen avstyrks.

Jäv

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (s) om en utredning av riksdagsordningens jävsregler. Utskottet pekar på att det ankommer på den enskilde ledamoten att själv avgöra om det i hanteringen av ett ärende finns omständigheter som är ägnade att rubba förtroendet för ledamoten och hans eller hennes uppdrag.

Motionen

Elisebeht Markström (s) begär i motion 2004/05:K426 att riksdagsstyrelsen låter utreda riksdagsordningens regler om jäv. Motionären framhåller att nuvarande praxis är att ingen får närvara i utskott när ett ärende behandlas som personligen rör ledamot eller en till honom eller henne närstående. Berörs däremot ledamot av ett ärende som medlem av ett kollektiv, t.ex. i en yrkesgrupp, föreligger inte jäv. Det kan enligt motionen uppstå situationer som åtminstone borde tolkas som delikatessjäv. Justitieukskottet kallade under sommaren 2004 till sig ansvariga inom kriminalvården för att låta sig informeras om omständigheterna kring de väpnade rymningar bl.a. från säkerhetsanstalterna Kumla och Hall som då nyligen inträffat. En av utskottets ledamöter var vid sammanträdet tidpunkt förordnad som offentlig försvarare för en av rymningarna. Klienten var gripen och häktad såsom misstänkt för brott i samband med rymningen. Ledamoten hade därmed ett pågående ärende där han både var försvarare av en av rymningarna och samtidigt deltog i sammanträdet vars syfte var att få information om omstän-

digheterna kring bl.a. den händelse där ledamotens klient var inblandad. Det finns enligt motionärens mening anledning för riksdagen att betona ledamöternas och partiernas ansvar för att det hålls ett respektavstånd till delikatessjäv. Riksdagen bör därför uttala att ledamöterna och partierna har att ta ett aktivt ansvar för att en strikt syn på jäv bibehålls.

Gällande regler

Enligt 4 kap. 14 § riksdagsordningen får ingen närvara i ett utskott, när ett ärende som personligen rör honom eller henne eller någon närstående behandlas. En motsvarande bestämmelse som gäller kammarbetet finns i 2 kap. 11 § riksdagsordningen där det dessutom föreskrivs att ett statsråd dock får delta i överläggningen i ett ärende som rör hans eller hennes tjänsteutövning.

Vid en jämförelse med motsvarande regler i rättegångsbalken och förvaltningslagen framgår att jävsbestämmelserna vid kammar- och utskottssammanträde är mindre långtgående. Jäv vid behandlingen av ett ärende i utskott eller kammare är begränsat till ett ärende som rör ledamot personligen eller någon dem närstående. Förbudet att delta gäller både överläggning och beslut. För att jäv skall föreligga måste enligt Holmberg–Stjernquists grundlagskommentar ärendet direkt angå vederbörande. Berörs han av ärendet som ett kollektiv eller som tjänsteman föreligger inte jäv. En statlig verkschef som är riksdagsledamot kan således enligt kommentaren delta vid behandlingen av anslagen till hans verk.

Enligt kommentaren bör man när det gäller innebörden av begreppet närstående utgå från förvaltningslagens och kommunallagens regler om jäv. Med närstående avses då makar, föräldrar, barn, syskon eller annan närstående, t.ex. sambo.

Med delikatess- eller grannlagenhetsjäv enligt 11 § 5 förvaltningslagen (1986:223) avses de situationer där det finns en särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till någons opartiskhet i ärendet.

Tidigare behandling

Våren 1990 behandlade utskottet frågan om jäv för utskottsledamöter med anledning av en motion (mp, fp) vari begärdes ett lagförslag av innebörd att riksdagsledamöter inte skulle få delta i utskottsbehandlingen av ärenden som ligger inom verksamhetsområde som tillhör ett statligt verk där ledamoten sitter med i styrelsen. Det var utskottets uppfattning att det inte var önskvärt att lagreglera frågan (bet. 1989/90:KU36).

Utskottets ställningstagande

Jävsreglerna för riksdagsledamöter är mindre långtgående än de som gäller enligt bl.a. förvaltningslagen. Utskottet anser inte att ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om en utredning av jävsreglerna i riksdagsordningen är behövlig. Utskottet vill understryka att det ankommer på den enskilde leda-

moten att själv avgöra om det finns omständigheter av delikatessjävskaraktär som innebär att ledamoten bör undvika att delta vid behandlingen av ett visst utskottsärende. Det är enligt utskottets mening angeläget att bedömningarna om det finns omständigheter som är ägnade att rubba förtroendet för ledamoten och hans eller hennes uppdrag görs med klara marginaler. Motion 2004/05:K426 (s) avstyrks.

Ledamöternas ekonomiska villkor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om sättet för bestämmande av arvodet till riksdagsledamöterna och om nivån på arvodet med hänvisning till beredningen av Översynskommitténs förslag.

Jämför reservationerna 4 (mp), 5 (v) och 6 (mp).

Motionerna

Gustav Fridolin (mp) begär i motion 2004/05:K237 att riksdagens ledamöter skall fatta beslut om ledamotsarvodet efter förslag från arvodesnämnden (yrkande 2) samt att arvodet skall sänkas med 10 000 kr per månad (yrkande 3). I motion 2004/05:K371 av Peder Pedersen m.fl. (v) begärs att arvodesnämnden slopas och att det övervägs ett system som innebär att arvode betalas med en fastställd procentsats i förhållande till prisbasbeloppet e.d. (yrkande 1). Också Kalle Larsson m.fl. (v) begär i motion 2004/05:K372 ett nytt system för fastställande av riksdagsarvodet som innebär en fastställd procentsats i förhållande till prisbasbeloppet (yrkande 1). Vidare begärs i motionen att nivån bestäms till 100 % av prisbasbeloppet (yrkande 2).

I motionerna 2004/05:K371 yrkande 2 och 2004/05:K372 yrkande 3 begärs vidare att kostnadsersättningen inräknas i riksdagsarvodet. I motion 2004/05:K224 av Torsten Lindström (kd) begärs att riksdagsledamöternas särskilda kostnadsersättning tas bort. Ett system där riksdagen direkt står för dessa och andra kostnader föranledda av uppdraget vore mer rimligt och bör enligt motionären ersätta den nuvarande modellen.

I motion 2004/05:K241 av Hillevi Larsson (s) begärs att politiker som döms för så grova brott att de avsätts från sitt uppdrag därmed automatiskt förlorar sin pensionsrätt från riksdagen. Motionären hänvisar till två fall och framhåller att det är stötande för allmänheten att riksdagsledamöter som dömts för grova brott under lång tid, ibland fram till pensionen, kan hämta ut stora belopp av allmänna medel.

Samma två fall tas upp i motion 2004/05:K348 av Lars Wegedal (s) som vänder sig mot att inkomstgaranti betalas ut. Domstolen har valt att avsätta de båda riksdagsledamöterna från sina förtroendeuppdrag genom att använda sig av en paragraf i regeringsformen som inte tidigare har använts. Det

ligger enligt motionen nära till hands att tycka att personer som har begått så grova brott att de fråntas sitt förtroendeuppdrag inte heller skall avlönas med offentliga medel.

Allan Widman och Christer Nylander (fp) begär i motion 2004/05:K427 att inkomstgarantin för riksdagsledamöter avskaffas. Genom en rad beslut de senaste åren har villkoren för avgångna riksdagsledamöter skärpts och blivit mindre generösa. Det är enligt motionärerna en viktig princip att människor som kan förvärvsarbeta skall göra så. I egenskap av lagstiftare har riksdagen uppställt detta principiella krav mot medborgarna. Inte minst av det skälet måste riksdagen nu tillämpa samma krav mot sina egna ledamöter. Reglerna om den s.k. inkomstgarantin bör därför ses över med denna utgångspunkt. Rimligt vore att översynen utgick från de villkor som på arbetsmarknaden tillämpas beträffande tillsvidareanställda. Gustav Fridolin (mp) begär i motion 2004/05:K237 (yrkande 4) att inkomstgarantisystemet för riksdagens ledamöter skall reformeras. Ett lämpligt nytt system vore att en inkomstgaranti med lämpliga avtrappningsregler utbetalades automatiskt under två år efter utträdet ur riksdagen och därefter enbart utifrån en behovsprövning av riksdagsförvaltningen. Detta system borde gälla oavsett hur länge man har suttit i riksdagen och vilken ålder man har. Regler för vilka som då skulle kunna få fortsatt inkomstgaranti borde utarbetas gemensamt mellan partierna.

Översynskommitténs förslag

Översynskommittén har haft riksdagsstyrelsens uppdrag att genomföra en översyn av lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter. Den 31 januari 2005 överlämnade kommittén sitt betänkande Ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (2004/05:URF2).

Översynskommittén understryker att riksdagsledamöternas situation på flera sätt skiljer sig från andra uppdrag i samhället. Det är därför svårt att jämföra en ledamots arbetsuppgifter och arbetsförhållanden med någon annan yrkesgrupp. Uppdraget är till sin natur osäkert eftersom det omprövas vid val till riksdagen. Grundtanken i kommitténs förslag är att likartade villkor skall gälla för ledamöterna som i samhället i övrigt så långt det är möjligt och praktiskt låter sig göras. Riksdagsledamöternas situation är emellertid så speciell och innehåller sådana särdrag att det motiverar att deras villkor i vissa avseenden avviker från de principer som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden.

När det gäller inkomstgarantin föreslår kommittén att det i en portalparagraf fastslås att syftet med inkomstgarantin är att under en övergångsperiod trygga en ledamots ekonomi och att garantin inte är avsedd som varaktig försörjning. Kommittén föreslår en jämningsregel som innebär att man i vissa situationer kan reducera eller helt ta bort garantin. En ledamot eller garantitagare som dömts för sådana brott att han eller hon skiljts eller hade kunnat skiljas från riksdagsuppdraget bör enligt förslaget inte ha rätt till någon inkomstgaranti. Inte heller bör den garantitagare som arbetar åt

annan utan att uppbära skälig ersättning för detta kunna kringgå reglerna om minskning av garantibeloppet. I sådana situationer bör det finnas en möjlighet att helt eller delvis jämka garantin. Det kan enligt kommittén vidare finnas situationer där en garantitagares handlande uppenbarligen strider mot syftet med inkomstgarantin. I de fallen bör det också enligt förslaget finnas en jämningsregel.

Kommittén föreslår att riksdagsledamöternas kostnadsersättning avskaffas, liksom kostnadsersättningen till talmannen och vice talmannen. Flertalet av de kostnader som ledamöterna har i samband med uppdraget kan betalas av riksdagen eller kan dras av i inkomstdeklarationen. De kostnader som eventuellt kvarstår kan enligt kommittén kompenseras genom arvodeshöjning.

Tidigare behandling

Med anledning av motioner med delvis samma innebörd som de nu aktuella redovisade utskottet våren 2003 i betänkande 2002/03:KU19 (s. 31 f.) utförligt utvecklingen av riksdagsarvodet. Utskottet framhöll att frågan om hur arvodet till riksdagsledamöterna skall bestämmas och om arvodets storlek har varit föremål för ingående bedömningar, och olika system för bestämningen av arvodet har prövats. Enligt utskottets mening hade den nuvarande ordningen med en självständig nämnd som fastställer arvodet fungerat väl och borde kunna ses som den långsiktiga lösning som arvodesfrågan behöver. Enligt utskottets mening saknades det anledning att anta att ett nytt system som bygger på vissa principer för bestämmandet av arvodet skulle ha bättre förutsättningar att vara en långsiktig lösning än den nuvarande arvodesnämnden. Motionsyrkandena avstyrktes. Två reservationer (mp) förelåg.

Frågan om att ersätta kostnadsersättningen med ett högre arvode behandlades av utskottet hösten 1998 i samband med behandlingen av ett förslag från riksdagsstyrelsen om höjning av arvodet, delvis på bekostnad av en lägre kostnadsersättning (bet. 1998/99:KU1). Utskottet avstyrkte ett motionsyrkande (v) om att helt avskaffa kostnadsersättningen och höja arvodet med motsvarande belopp. En reservation (v) förelåg. Också frågan om inkomstgaranti fick en utförlig behandling i betänkande 2002/03:KU19 (s. 33). Enligt utskottets mening gjorde sig de skäl som låg till grund för införandet av bl.a. inkomstgarantin fortfarande gällande. Mot bakgrund av att uppdraget som riksdagsledamot är behäftat med osäkerhet var det enligt utskottet rimligt att de som tar på sig ett sådant viktigt samhällsuppdrag får en trygghet i händelse av att de av någon anledning lämnade uppdraget. Av bl.a. rekryteringsskäl och med hänsyn till behovet för ett parti att förändra personuppsättningen i riksdagen var det viktigt med ett system som ger ett rimligt mått av trygghet. Utskottet ansåg inte att inkomstgarantin och vinstförmånerna borde försämrats eller slopas.

Hösten 2003 vidhölls ställningstagandena rörande arvodena och inkomstgarantin (bet. 2003/04:KU5). En reservation (mp) och ett särskilt yttrande (v) avgavs.

Utskottets ställningstagande

Översynskommittén har lämnat ett förslag i fråga om utformningen av riksdagsledamöternas inkomstgaranti. Kommitténs förslag är för närvarande föremål för beredning. Enligt utskottets mening bör resultatet av beredningsarbetet avvaktas. Motionerna 2004/05:K427 (fp), 2004/05:K237 yrkande 4 (mp), 2004/05:K241 (s) och 2004/05:K348 (s) avstyrks följaktligen.

Utskottet anser vidare att beredningsarbetet bör avvaktas också i den del som avser kommitténs förslag att avskaffa kostnadsersättningen. Utskottet avstyrker följaktligen motionerna 2004/05:K371 yrkande 2 (v), 2004/05:K372 yrkande 3 (v) och 2004/05:K224 (kd).

När det gäller sättet för att bestämma arvodet och arvodets storlek vidhåller utskottet sina tidigare bedömningar. Motionerna 2004/05:K237 yrkandena 2 och 3 (mp), 2004/05:K371 yrkande 1 (v) och 2004/05:K372 yrkandena 1 och 2 (v) avstyrks följaktligen.

Stödet till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (v) om införande av regler för hur de ekonomiska medlen till partikanslierna m.fl. skall användas. Utskottet anser att resultatet av pågående diskussioner med gruppledarna bör avvaktas.

Jämför reservation 7 (m, fp, kd, c, mp).

Motionen

I motion 2004/05:K281 av Per Rosengren (v) begärs regler för hur ekonomiska medel till partierna skall användas. Det saknas enligt motionen klara regler för hur medlen får användas. Nyligen har beslutats om ökade resurser till partikanslierna för att öka stödet till riksdagsledamöterna. Det borde enligt motionen innebära att dessa medel skall användas till just detta. Så verkar det emellertid inte vara. I stället tycks socialdemokraterna enligt motionen vilja använda pengarna i den kommande valrörelsen. Det är stötande att höra att medel som är avsedda för ett visst ändamål kan omvandlas till något helt annat. Riksdagen bör skapa regler som innebär att de olika bidragen till partierna för att möjliggöra riksdagsarbete används till just detta. Medel som inte används på därför avsett sätt skall återkrävas. Det bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Bakgrund

Till partigrupperna i riksdagen lämnas enligt lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen stöd i form av basstöd, stöd till kostnader för politiska sekreterare åt riksdagens ledamöter samt stöd till kostnader för riksdagsledamöters utrikes resor. Basstödet består av grundbelopp och tilläggsbelopp. Grundbelopp utgör 1 700 000 kr per år och tilläggsbelopp 57 000 kr per år. Partigrupp som företräder ett regeringsparti är berättigad till ett grundbelopp. Var och en av övriga partigrupper är berättigad till två grundbelopp. En partigrupp är berättigad till ett tilläggsbelopp för varje riksdagsmandat som har tillfallit partiet vid det senaste riksdagsvalet.

Dessutom utgår enligt 10 § stöd till kostnader för politiska sekreterare åt riksdagens ledamöter, som är avsett att bekosta handläggarghjälp åt riksdagens ledamöter.

Riksdagen beslutade 1999 på förslag av riksdagens förvaltningsstyrelse att reformera det offentliga stödet till ledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen. Syftet var att förbättra ledamöternas arbetssituation genom utökad handläggarghjälp, s.k. politiska sekreterare. Stödet utbetalades efter normen en politisk sekreterare per två ledamöter.

Förvaltningsstyrelsens förslag grundade sig på ett betänkande från en beredningsgrupp. I betänkandet angavs att beredningsgruppen övervägt var de politiska sekreterarna skall ha sitt tjänstgöringsställe. Eftersom de politiska sekreterarna skall fungera som ett kvalificerat stöd i ledamöternas parlamentariska arbete utgick beredningsgruppen från att arbetet i första hand skulle bli förlagt till riksdagen.

En utvärdering av reformen gjordes under hösten 2002. Den visade att reformen slagit väl ut. En majoritet av ledamöterna ansåg att de politiska sekreterarna hade stor betydelse för deras uppdrag som ledamot och att deras politiska arbete underlättats. Flertalet ledamöter ansåg också att stödet borde utökas. Det var en allmän uppfattning att det har stor betydelse för en fungerande demokrati att riksdagen och dess ledamöter har kvalificerade resurser som stöd i arbetet. Behovet av detta hade ökat i takt med att riksdagsarbetet har blivit mer komplext och ställer större krav på ledamöterna. EU-frågorna hade vuxit på senare år både till betydelse och omfattning. Riksdagen fokuserar mera på utvärdering av politikens resultat. Medieuppmärksamheten hade ökat. Den direkta kommunikationen med allmänheten, företagare och organisationer hade ökat kraftigt i och med att Internet numera är så allmänt tillgängligt. E-postkommunikation tog dock mycket tid i anspråk för ledamöterna. Sammantaget ledde dessa förändringar till ett större behov av kvalificerat stöd för uppdraget som riksdagsledamot. Riksdagsstyrelsen ansåg våren 2004 att stödet till kostnaderna för politiska sekreterare åt riksdagens ledamöter borde beräknas med utgångspunkt i ett månatligt belopp per person. Beloppet skulle motsvara genomsnittlig lön samt lagstadgade och eventuella avtalsbaserade arbetsgivaravgifter för de politiska sekreterarna. Härutöver har dock partigrupperna andra personal-

kostnader som är förenade med deras arbetsgivaransvar, bl.a. kostnader för personaladministration (rekrytering, företagshälsovård m.m.), tjänsteresor och kompetensutveckling. Månadsbeloppets dåvarande nivå, 36 700 kr, motsvarade enligt riksdagsstyrelsens mening inte samtliga dessa kostnader. Det motsvarade inte heller de lönekostnader som partigrupperna hade för personal på den kompetensnivå som numera erfordras för arbetsuppgifterna.

Mot denna bakgrund föreslog riksdagsstyrelsen att månadsbeloppet fr.o.m. den 1 september 2004 skulle bestämmas till 46 000 kr per politisk sekreterare. Beloppet, som således motsvarade samtliga de kostnader som nämns ovan, överensstämde med den kostnadsnivå som rådde inom riksdagsförvaltningen för jämförbara personalgrupper. Reformen innebar därutöver ökade kostnader för riksdagsförvaltningen i form av ökade lokalkostnader, IT-stöd samt förbrukningsmaterial etc. Riksdagsstyrelsen ansåg vidare att utbyggnaden av reformen med politiska sekreterare skulle fortsätta och att en utvärdering av den aktuella etappen två av reformen borde ske efter denna etapps genomförande. Genomförandet borde ske stegvis i takt med att lokalbehovet kan tillgodoses, med början den 1 september 2004, och vara avslutat den 31 december 2006. Stödet till riksdagsledamöternas och partigruppens arbete i riksdagen skall beräknas efter normen att det skall motsvara kostnaden för 225 politiska sekreterare under perioden den 1 september 2004–den 30 juni 2005, 335 politiska sekreterare den 1 juli 2005–den 30 juni 2006 och 349 politiska sekreterare från den 1 juli 2006. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget (bet. 2003/04: FiU21).

Utskottets ställningstagande

Frågan om utrymmet för att använda de medel som betalas ut enligt bestämmelserna i lagen om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen är för närvarande föremål för diskussion mellan företrädare för partigrupperna. Utskottet förutsätter att syftet med stödet inte åsidosätts och anser att resultatet av de pågående diskussionerna inte bör föregripas. Det kan enligt utskottets mening förutsättas att riksdagsstyrelsen kommer att lägga fram förslag om regleringar om detta behövs. Motion 2004/05:K281 (v) avstyrks därför.

Delat uppdrag som riksdagsledamot, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstaganden en motion (c) om delat uppdrag som riksdagsledamot och en motion (m) om möjligheter till tjänstledighet för att utföra ledamotens ordinarie arbete.

Motionerna

I motion 2003/04:K276 av Rigmor Stenmark (c) begärs en lagändring i syfte att ge möjlighet för två personer att dela ett uppdrag som riksdagsledamot. Den största förtjänsten skulle enligt motionen vara att ledamöterna då på halvtid kunde delta ute i samhället på ett helt annat sätt än i dag. Det skulle även innebära att det vore lättare såväl för unga som studerar eller är småbarnsföräldrar som för äldre som naturligt orkar mindre än under den aktiva yrkesåldern att delta i det aktiva förtroendevalda riksdagsarbetet. Båda grupperna har mycket att tillföra det aktiva riksdagsarbetet. Förutsättningarna för det bör utredas och även för att en valkrets i Sverige får pröva på att låta riksdagsledamöter dela på uppdraget på två personer.

I motion 2004/05:K214 av Rolf Gunnarsson (m) begärs att det införs möjlighet att ge riksdagsledamöter kortare tjänstledighet för att de skall kunna ”jobba på sina ordinarie jobb”. Motionären hänvisar till att uppdraget som riksdagsledamot kan innebära arbetsuppgifter på 20–30 dagar i sträck, utan s.k. ledig dag. Att vara ledamot är inte bara att finnas på plats vid voteringar. Om en riksdagsledamot väljer att tillfälligt återgå till sitt ordinarie arbete, oavsett om det är en lokförare, journalist, advokat eller murare, skall det finnas möjlighet att få tjänstledigt och därmed att riksdagen tar in en ersättare i riksdagen på kortare tid och att avdrag sker på månadsarvodet för den tjänstlediga. Ett alternativ är att sådan tjänstledighet automatiskt skall kvittas ut via kvittningssystemet. I annat fall går kombinationen nästan enbart att genomföra för dem som har Stockholm som bostadsort. Motionären vänder sig mot vad utskottet anförde i frågan år 2003 och anser att utskottet inte kan ha menat att det skulle vara möjligt att få kvittning från riksdagen om man ”vill jobba på sitt ordinarie arbete” eller att det bara är i Stockholmstrakten som detta skall fungera. Motionären hänvisar till att det finns goda möjligheter att under sommaren tillfälligt återgå till sitt ordinarie arbete för att exempelvis hålla kompetensen uppe.

Gällande regler

Enligt 1 kap. 6 § riksdagsordningen kan en riksdagsledamot efter prövning få ledigt från sitt uppdrag. Om en ledamot får ledigt för en tid av minst en månad, skall ledamotens uppdrag under den tid han eller hon är ledig utövas av ersättare.

Ansökan om ledighet prövas av talmannen om den gäller ledighet under kortare tid än en månad och av riksdagen om den gäller för längre tid. Det finns i kammaren i praxis ett utvecklat kvittningsförfarande, som ger utrymme för viss frånvaro från riksdagsarbetet utan att ledighet formellt beviljas av talmannen enligt reglerna i riksdagsordningen.

När det gäller ledigheter längre än en månad har sådana beviljats för vård av barn och för sjukdom samt för internationella uppdrag.

Tidigare behandling

Våren 2003 behandlade utskottet en motion (v) om att införa en möjlighet till partiell sjukskrivning (bet. 2002/03:KU19 s. 36). Utskottet var inte berett att ställa sig bakom ett krav på rätt till partiell sjukledighet för riksdagsledamöter. Utskottet framhöll att riksdagsarbetet och det uppdrag ledamöterna fått från väljarna knappast låter sig förenas med partiell ledighet med mycket korta perioder av arbete i riksdagen. En reservation (v och mp) avgavs.

Som framhålls i motion 2004/05:K214 behandlade utskottet hösten 2003 med anledning av en motion (fp) frågan om dubbelarbete för riksdagsledamot (bet. 2003/04:KU5 s. 23 f.). Utskottet ansåg att det finns ett värde i att riksdagsledamöter kan vara aktiva i samhället vid sidan av det politiska arbetet. För många ledamöter kan det dessutom vara ett grundläggande intresse att genom att fullgöra visst arbete inom ramen för sin yrkesverksamhet vidmakthålla den kompetens och den verksamhet som behövs för att kunna återgå i full verksamhet i yrket efter riksdagsuppdraget. Det måste enligt utskottet i första hand vara en uppgift för den enskilde ledamoten att själv avgöra om hans eller hennes arbetssituation medger ett utrymme att fullgöra andra uppgifter – även lönearbete – än de som hänger samman med riksdagsuppdraget. Ytterst är det självfallet väljarna som i val avgör saken. Det kan inte heller bortses från att en reglering i syfte att förhindra visst arbete utanför riksdagen skulle kunna utesluta vissa grupper från möjligheten att åta sig ett uppdrag som riksdagsledamot. Utskottet avstyrkte motionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare avstyrkt ett motionsyrkande om att införa en möjlighet till partiell sjukledighet. Utskottet gör samma bedömning som då när det nu gäller frågan om delat uppdrag som riksdagsledamot. En sådan ordning låter sig enligt utskottets mening knappast förenas med riksdagsarbetet och det uppdrag ledamöterna fått från väljarna. Utskottet avstyrker motion 2003/04:K276 (c).

Utskottet vidhåller också sin bedömning från hösten 2003 när det gäller utrymmet att fullgöra uppgifter utöver uppdraget som riksdagsledamot. Det bör enligt utskottets mening också fortsättningsvis ankomma på den enskilde ledamoten att avgöra vilket utrymme som finns för sådana uppdrag. Utskottet är inte berett förorda en utvidgning av utrymmet för kortare ledigheter i enlighet med vad som förordas i motion 2004/05:K214 (m). Motionen avstyrks.

Lobbning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om behovet av utredning om lagstiftning kring lobbingsverksamhet.

Jämför reservation 8 (mp).

Motionen

Lars Ångström (mp) begär i motion 2004/05:K346 en utredning för en ökad öppenhet vid lobbning och mer jämlika förutsättningar att lobba. Det blir allt vanligare med professionella lobbyare, dvs. konsulter som hjälper sina uppdragsgivare att påverka politiska beslut. Såväl Europaparlamentet som USA:s kongress har tydliga krav på öppenhet och registrering av lobbyare. Också Tyskland och Litauen har regler för lobbning samt delvis Danmark och Luxemburg. I Sverige saknas lagreglering av verksamheten, och de professionella lobbyarna, som är organiserade i PR-branschföreningen Precis, tillämpar en självreglering som är otydligt utformad. Lobbning ger riksdagen tillgång till fler vinklingar på problemen och därmed ett bättre beslutsunderlag. Samtidigt är det ett demokratiskt problem om pengar kan köpa inflytande. Dessutom bedrivs lobbning alltför ofta i hemlighet, med dold avsändare. Det måste bli tydligare vem som är avsändare av olika lobbingsbudskap, och professionella lobbyare måste också kunna ställas till svars för sin verksamhet. Redan hotet om lagstiftning kan enligt motionen förväntas få lobbingsföretagen att ställa tydligare öppenhetskrav på sig själva och sina uppdragsgivare. Regeringen bör därför snarast ta initiativ till en statlig utredning med direktiven att lämna konkreta förslag för att tvinga fram en ökad öppenhet vid lobbning och dessutom skapa mer jämlika förutsättningar att lobba.

Tidigare behandling m.m.

Under riksmötet 1997/98 gjorde utskottet med anledning av en motion från allmänna motionstiden en allmän genomgång av frågan om lobbingsverksamhet, både i Sverige och i andra länder där olika typer av registreringsförfaranden tillämpas samt i Europaparlamentet. Exempel på företag och organisationer som bedriver lobbning redovisades också (bet. 1997/98: KU27 s. 53 f.).

Utskottet anförde i sin bedömning att frågan om lobbning som riktar sig mot regering och riksdag syntes ha utvecklats i olika avseenden under senare år. Samtidigt konstaterade utskottet att det saknades en systematisk genomgång av lobbyningens former, omfattning och effekter på det demokratiska systemet i Sverige. Mot denna bakgrund föreföll det lämpligt att avvakta resultatet av det utredningsarbete som pågick i Demokratiutredningen. Utskottet fann ingen anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen vid den aktuella tidpunkten. Under 1998/99 års riksmöte behandlade utskottet

åter frågan med anledning av en liknande motion (m). Med hänvisning till det pågående arbetet inom Demokratiutredningen avstyrkte utskottet åter yrkandet (bet. 1998/99:KU20 s. 13).

Demokratiutredningen fann i sitt betänkande En uthållig demokrati (SOU 2000:1 s. 95 f.) att en registrering av lobbyare skulle öka den politiska ojämlikheten och därför inte borde införas. Att registrera lobbyarna skulle konservera en maktfördelning och göra det svårare för nya medborgargrupper att ta sig in. Det gäller framför allt resurssvaga grupper, t.ex. nyare sociala rörelser, som till skillnad från bl.a. näringslivet och fackföreningarna sällan har egna lobbyare. Dessutom visade det amerikanska exemplet enligt Demokratiutredningen på praktiska problem med att få en lagstiftning användbar. Inom ramen för Demokratiutredningen publicerades en skrift med fyra artiklar om lobbyning, bl.a. om lobbyningen i EU i ett juridiskt perspektiv med sidblickar på hur lobbyningen regleras i bl.a. USA (SOU 1998:146).

Motioner i frågan avstyrktes höstarna 2000 och 2001 (bet. 2000/01:KU4, bet. 2001/02:KU12) under hänvisning till att det pågående arbetet i Regeringskansliet med anledning av Demokratiutredningens slutbetänkande borde avvaktas. Frågan togs dock inte upp i proposition 2001/02:80 Demokrati för det nya seklet.

Utskottets ställningstagande

Frågan om en reglering kring lobbyare övervägdes av Demokratiutredningen som i sitt förslag år 2000 fann att starka skäl talade mot en reglering. Utskottet är inte berett att nu förorda en ny utredning i syfte att föreslå en lagstiftning på området. Motion 2004/05:K346 (mp) avstyrks.

Riksdagens webbplats

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (m) om utveckling av riksdagens webbplats med hänvisning till att det ankommer på riksdagsförvaltningen att göra de avvägningar som behövs. Utskottet understryker att det är partiernas och ledamöternas ansvar att skapa möjligheter för dialoger med allmänheten.

Motionen

I motion 2004/05:K242 av Tobias Billström (m) begärs förändringar av riksdagens webbplats. Arbetet med att utveckla och förbättra informationsarbetet inom ramen för riksdagens webbplats måste präglas av ständigt nytänkande. Framför allt är det viktigt att utveckla formerna för medborgarnas deltagande i de demokratiska processerna. Riksdagen måste därför bejaka informationsteknologiska metoder i kontakterna med medborgarna.

Ett instrument som borde kunna användas inom ramen för den redan existerande hemsidan riksdagen.se är en s.k. blogg (allmänt förkortat blogg). En blogg är en möjlighet att via löpande inlägg kommentera fenomen på en existerande webbplats. Det kan också definieras som en webbdagbok. För riksdagens del skulle i första hand gälla de saker som presenteras löpande på webbplatsen, dvs. informationsanslag, pressmeddelanden, interpellationer och frågor för skriftliga svar. Dessutom borde varje debatt kopplas till en möjlighet att kommentera varje gjort inlägg.

Bakgrund

Riksdagsstyrelsen fastställer övergripande informationsmål och beslutar om resurser för att uppnå målen. Informationsenheten ansvarar för att samordna intern och extern information om riksdagens arbete, beslut och regelverket i vårt samhälle samt främja samhällsinformation i stort.

Enligt gällande riktlinjer för riksdagens informationsverksamhet är det grundläggande målet för riksdagens informationsverksamhet att bidra till att skapa öppenhet och tillgänglighet i riksdagsarbetet och genom aktiv information verka för att intresset för och kunskaperna om riksdagen och dess arbete ökar.

Riksdagen har enligt riktlinjerna som folkets främsta företrädare ett särskilt ansvar att främja samhällsinformationen i stort och att ge en saklig och partipolitiskt neutral information om riksdagen och dess arbete.

Den externa informationen och kommunikationen skall enligt riktlinjerna

- tillgodose allmänhetens, massmediers, myndigheters, organisationers och näringslivets behov av snabb och korrekt information om riksdagen, såväl nationellt som internationellt,
- öka kunskaperna om riksdagen och den demokratiska processen hos allmänhet, ungdomar och studerande samt hos vidareinformatörer som journalister, lärare, bibliotekarier och informatörer,
- aktivt arbeta för att väcka intresse för riksdagen hos allmänheten, grupper med särskilda behov och grupper som ej själva uppsöker information.

Riksdagens information skall utformas så att den är partipolitiskt neutral, korrekt, snabb och aktuell, lättillgänglig och förståelig och anpassad.

I en promemoria daterad den 4 juni 2003 redovisar riksdagens informationsenhet en målsättning för en ny webbplats.

I promemorian hänvisas till att riksdagens webbplats lanserades 1996. Webbplatsen har under årens lopp successivt utvecklats, men i många avseenden har den ursprungliga utformningen bibehållits när det gäller funktionalitet och gränssnitt. I dag ställs enligt promemorian nya och ökade krav på tillgängligheten till riksdagens information och dokument. Den tekniska utvecklingen har också gjort webbplatsens nuvarande uppbyggnad mindre ändamålsenlig. De möjligheter som ny teknik erbjuder utnyttjas dessutom inte i tillräckligt hög grad.

Med hänvisning till riktlinjerna för riksdagens informationsverksamhet anges i promemorian bl.a. att webbplatsen skall vara en samlande plats för riksdagens information och dokument i sin helhet. Det skall vara möjligt att via en för hela webbplatsen gemensam sökfunktion nå all information och alla dokument. Sambanden mellan olika typer av information och dokument skall göras tydliga.

Riksdagen har enligt promemorian ett delegerat informationsansvar. Informationsenheten har ett samordningsansvar för bl.a. extern informationsverksamhet. Enheten skall utveckla, stödja och utvärdera informationsinsatser samt ta initiativ till samordnade informationsåtgärder av gemensam karaktär.

I en promemoria upprättad den 26 augusti 2003 av en arbetsgrupp inom informationsenheten – webbplatsprojektet – redovisades ett underlag för att ta fram en struktur för den nya webbplatsen. Webbplatsens struktur skall enligt promemorian kunna fungera under en längre period och kunna inrymma information/funktioner som successivt tillkommer. I promemorian diskuterades bl.a. önskemål om att den nya webbplatsen skall innehålla diskussionsforum. Även IPU lyfter fram diskussionsforum. I diskussionsforum skall användare, enligt IPU, kunna delta i diskussioner online i olika frågor som vanligen är relaterade till aktuella debatter i parlamentet. Parlamentsledamöter agerar, enligt IPU, ofta moderatorer i sådana forum.

Arbetsgruppen förordade i promemorian att webbplatsen skall innehålla diskussionsforum. Arbetsgruppen ansåg att diskussionsforum skall behandla frågor som är aktuella i riksdagen och skall involvera både allmänheten och ledamöter. Det kan ske t.ex. genom att ett diskussionsforum om ett aktuellt riksdagsärende öppnas under en begränsad tid då ett antal ledamöter har förbundit sig att aktivt delta i diskussionen. Detta kan med fördel ske i anslutning till utskottsbehandlingen av ärendet och ses som en utveckling av tidigare försök av vissa utskott att hämta in synpunkter från allmänheten.

Arbetsgruppen förordade även diskussionsforum med en begränsad krets av deltagare, som vid t.ex. Ungdomens riksdag, där ledamöter inte med nödvändighet behöver delta.

Arbetsgruppen förordade inte öppna diskussionsforum där allmänheten ensam, utan ledamöters deltagande, diskuterar godtyckliga frågor.

Ledningen för kansliet för informations- och kunskapsförsörjning, KIK, ställde sig bakom arbetsgruppens rekommendation om diskussionsforum men underströk vikten av att riktlinjer för verksamheten tas fram. Däremot ställde sig ledningen inte bakom ett förslag om chatt med ledamöter. Anledning till ställningstagandet var att det i första hand är partiernas och ledamöternas eget ansvar att möjliggöra allmänhetens dialog med ledamöterna.

Utskottets ställningstagande

Det ankommer på riksdagsförvaltningen att ta ställning till behovet av att utveckla riksdagens hemsida. Utskottet är inte berett att förorda vissa särskilda informationsinsatser. Utskottet vill dock i detta sammanhang understryka att det är partiernas och ledamöternas ansvar att skapa möjligheter för dialoger med allmänheten. Motion 2004/05:K242 (m) avstyrks.

Rättvisemärkta varor m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till att uppgiften ankommer på riksdagsförvaltningen och dess ledning motionsyrkanden (mp resp. v) om upphandling av bl.a. rättvisemärkta produkter. Utskottet pekar på att arbete i denna riktning pågår inom förvaltningen.

Motionerna

I motion 2004/05:U280 av Lotta Hedström m.fl. (mp) begärs att riksdagen själv beslutar om att köpa in rättvisemärkta varor och främst det lättillgängliga rättvisemärkta kaffet eller i övrigt varor som lever upp till Rättvisemärkts kriterier. Genom att köpa in rättvisemärkta varor till riksdagens matsalar, cafeterior och förvaltning visar riksdagen själv vägen mot en hållbarare värld (yrkande 9).

Också Karin Svensson Smith m.fl. (v) tar i motion 2002/03:Fi216 upp frågan om rättvisemärkta varor (yrkandena 3–5). Riksdagen bör vid upphandlingar ställa krav på att produkterna är rättvisemärkta och välja miljömärkta produkter. Riksdagen bör vid upphandlingar också ställa krav på att skogs- och träbaserade produkter kommer från skog som är FSC-certifierad. För att bidra till att bibehålla Sveriges goda internationella renommé i miljöarbete är det angeläget att riksdagens miljöarbete förstärks och påskynas.

Bakgrund

Från riksdagsförvaltningens sida pågår ett fortlöpande arbete i frågan om upphandling och inköp av rättvisemärkta och miljömärkta produkter. Förvaltningen har nu inköpt rättvisemärkt kaffe till samtliga delar av verksamheten, och även riksdagsrestaurangen har köpt rättvisemärkt kaffe.

Tidigare ställningstagande

Hösten 2000 avstyrkte utskottet bl.a. ett motionsyrkande (v) om införande av ett miljöledningssystem i riksdagen (bet. 2000/01:KU4 s. 45 f.). Utskottet hänvisade till att utformningen av organisationen för riksdagens interna miljöarbete ankommer på riksdagsförvaltningen och dess ledning. Förvalt-

ningen bedriver ett aktivt internt miljöarbete och miljöhänsyn är en integrerad del av verksamheten. Det fanns enligt utskottet inte anledning att förutsätta annat än att förvaltningsledningen följer utvecklingen av system för miljöarbetet, gör de översyner som behövs i lämplig form och anammar det särskilda miljöledningssystem som kan behövas. Något särskilt initiativ med anledning av motionerna om miljöledningssystem var enligt utskottets mening inte påkallat.

Våren 2003 hänvisade utskottet till denna bedömning när utskottet avstyrkte ett yrkande (v) om ett miljöledningssystem som framställdes i den nu aktuella motionen 2002/03:Fi216 yrkande 6. En reservation (v, mp) avgavs. De nu aktuella yrkandena 3–5 har därefter överlämnats från finansutskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande om att uppgifterna i fråga ankommer på riksdagsförvaltningen och dess ledning. Det finns enligt utskottets mening fortfarande inte anledning att förutsätta annat än att förvaltningen och dess ledning följer utvecklingen på området och är lyhörd för önskemål om t.ex. inköp av rättvisemärkta produkter och liknande. Något initiativ i frågan från utskottets sida är inte påkallat. Motionerna 2004/05:U280 yrkande 9 (mp) och 2002/03:Fi216 yrkandena 3–5 (v) avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Riksmötets öppnande, punkt 1 (v, mp)

av Mats Einarsson (v) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen uttalar att gudstjänsten bör utgå ur programmet vid riksdagens öppnande. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K350 och avslår motion 2004/05:K270.

Ställningstagande

I Sverige har statsmakten och kyrkan under århundraden varit intimt sammanflätade. Detta har givetvis inneburit en stark begränsning av religionsfriheten. År 1995 fattade riksdagen ett principbeslut om skiljande av kyrkan från staten. Skilsmässan är dock inte total eftersom Svenska kyrkan givits en juridisk särställning genom en särskild lag. Skilsmässan mellan kyrka och stat bör vara konsekvent och fullständig. En kvarleva från statskyrko-systemet finns fortfarande kvar i samband med riksdagens årliga öppnande genom att en gudstjänst i Storkyrkan till vilken alla riksdagsledamöter inbjuds ingår i programmet. Detta måste betraktas som ett otillbörligt favoriserande av en bestämd religion och därmed en inskränkning i religionsfriheten. Det är också något som är ägnat att utestänga bl.a. vissa ledamöter med utländsk bakgrund och går på tvärs med den officiella integrationspolitiken. Riksdagen bör med bifall till motion 2004/05:K350 (v) och med avslag på motion 2004/05:K270 (v) uttala att gudstjänsten bör utgå ur programmet vid riksdagens öppnande.

2. Budgetprocessen, punkt 5 (kd, mp)

av Ingvar Svensson (kd) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om budgetprocessen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:K331 och 2004/05:K414.

Ställningstagande

När Riksdagsutredningen för ett antal år sedan fastnade för rambudgetmodellen var tanken att det andra steget i riksdagens budgetprocess skulle vara fyllt av flexibilitet och vitalitet. Resultatet har blivit ett system som innebär låsning och rigiditet. Att både anslag och anslagsvillkor för ett helt utgiftsområde skall tas i ett enda klubbslag är förstås till gagn för en regering och speciellt för en minoritetsregering. Men det här rigida systemet minskar riksdagens makt och innebär en nedgradering av det andra steget i budgetprocessen. Systemet som sådant innebär att budgetprocessens andra steg för många ledamöter framstår som relativt meningslöst. Riksdagen bör ha ett ökat inflytande över rikets utgifter och inkomster. Den inskränkning som gjordes i och med den nya budgetprocessen förefaller inte väl motiverad. Riksdagen bör ånyo låta utvärdera den nya budgetprocessen i syfte att undersöka riktigheten i att stärka regeringens makt på riksdagens bekostnad. Riksdagen bör besluta att ge riksdagsstyrelsen i uppdrag att utvärdera och föreslå lösningar för att åstadkomma en mer relevant process för riksdagens andra steg i budgetbehandlingen. Detta bör med bifall till motionerna 2004/05:K414 (kd) och 2004/05:K331 (mp) ges riksdagsstyrelsen till känna.

3. Öppna sammanträden, punkt 9 (mp)

av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen som vilande antar det förslag till lag om ändring i riksdagsordningen som finns i bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K382.

Ställningstagande

Sverige har, inte minst i EU-sammanhang, ofta framfört öppenhet som en grundläggande byggsten av demokratin. Dock finns det fortfarande delar i den representativa svenska demokratin som utgörs av stängda dörrar. Ett sådant exempel är riksdagens egna möten med utskotten och EU-nämnden. Vid kunskapsinhämtning kan utskott vara öppna, vilket också flera utskott utnyttjar för t.ex. olika utfrågningar och hearingar. Dessa öppna möten är mycket uppskattade av såväl olika intressegrupper, journalister som allmänheten. Under de senaste åren har också EU-nämnden haft öppna samrådsmöten inför Europeiska rådets möten, dvs. när EU:s stats- och rege-

ringschefer har s.k. toppmöten. Under dessa öppna EU-nämndsmöten, där statsministern och ibland också utrikesministern deltagit, har intresset utifrån varit mycket stort, inte minst med tanke på att dessa möten varit direktsända i TV. Vid några fall har också vanliga utskotts hearingar varit direktsända i TV, vilket på ett helt nytt sätt öppnar upp intresset och möjligheten att delta i debatten och kunskapsinhämtandet i aktuella frågor. Med tanke på detta anser vi att huvudregeln för riksdagens arbetsordning skall ändras till att utskottens och EU-nämndens möten skall vara öppna men att utskott och EU-nämnd, om särskilda skäl föreligger, kan besluta om att hålla stängda möten. I Europaparlamentet är i princip alla möten öppna, inklusive utrikesutskottets möten. En ordning med öppna utskottssammanträden är ett sätt att öka intresset för riksdagen. Riksdagen bör därför med bifall till motion 2004/05:K382 som vilande anta i bilaga 2 intaget förslag till lag om ändring i riksdagsordningen.

4. Inkomstgarantin, punkt 11 (mp)

av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i reservationen om inkomstgarantin. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K237 yrkande 4 och bifaller delvis motionerna 2004/05:K241, 2004/05:K348 och 2004/05:K427.

Ställningstagande

Det behövs reformer som gör riksdagsledamöternas inkomstgarantisystem mer likt de trygghetssystem som de allra flesta svenskar har att förlita sig på. Kritiken har fokuserats kring det faktum att vissa riksdagsledamöter kunnat uppbära inkomstgaranti fram till pensionen och på det sättet vara försörjda av det allmänna under hela resten av livet efter utgået från riksdagen. Ett lämpligt nytt system vore att en inkomstgaranti med lämpliga avtrappningsregler utbetalades automatiskt under två år efter utträdet ur riksdagen och därefter enbart utifrån en behovsprövning av riksdagsförvaltningen. Detta system borde gälla oavsett hur länge man har suttit i riksdagen och vilken ålder man har. Detta för att inte systemet skall uppmuntra att man sitter i riksdagen länge eller att man har en viss ålder när man innehar sitt riksdagsuppdrag. Regler för vilka som då skulle kunna få fortsatt inkomstgaranti borde utarbetas gemensamt mellan partierna. Detta bör med bifall till motionerna 2004/05:K237 yrkande 4 (mp) och med delvis bifall till motionerna 2004/05:K241 (s), 2004/05:K348 (s) och 2004/05:K427 (fp) ges riksdagsstyrelsen till känna.

5. Arvodet, punkt 13 (v)

av Mats Einarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om arvodet. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K372 yrkandena 1 och 2, bifaller delvis motion 2004/05:K371 yrkande 1 och avslår motion 2004/05:K237 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Det gällande systemet för fastställande av riksdagsarvodet bör förändras till förmån för ett system där nivån på arvodet fastställs genom att det knyts som en fastställd procentsats i förhållande till prisbasbeloppet. Nivån på arvodet bör knytas till 100 % av ett prisbasbelopp.

Det nuvarande systemet har den uppenbara fördelen att riksdagsledamöterna inte fastställer sitt eget arvode, men den stora nackdelen med dagens system är att arvodesnivån i princip är opåverkbar. Sedan 1998 har arvodet höjts med omkring 15 000 kr eller, annorlunda uttryckt, med 50 % på fem år. Ett sätt att begränsa riksdagsarvodets utveckling till ännu högre höjder är att göra som i många kommuner och landsting, dvs. knyta arvodet till en fastställd procentsats av prisbasbeloppet. Det skulle ha den uppenbara fördelen att arvodet inte skulle vara föremål för ständig diskussion och nya årliga beslut.

Det finns argument för att arvodet skall vara förhållandevis högt. Det minskar risken för att ett stort flertal möjliga ledamöter från olika partier avstår från att kandidera på grund av att det skulle innebära en inkomstminskning. Såsom lagstiftare i Sveriges högsta beslutande politiska organ skall ledamöterna vara ”omutbara”, dvs. inte kunna påverkas ekonomiskt för att fatta beslut i en viss riktning. Det är den egna övertygelsen och partiets politik som skall avgöra den enskilda ledamotens olika ställningstaganden. I internationell jämförelse är de svenska riksdagsledamöterna inte heller speciellt högt arvoderade.

Men det handlar också om trovärdighet. Riksdagsledamöterna skall vara representativa för sitt parti och dess ståndpunkter och inte minst representativa för folket. Jämfört med de flesta inom väljarkåren har riksdagsledamöterna höga månatliga ersättningar, vilket riskerar att skapa en förtroendeklyfta mellan de folkvalda ledamöterna och det folk de representerar. Den som går från ett låglöneyrke in i riksdagen kan få stora problem att anpassa sig tillbaka till den vanliga tillvaron när riksdagsperioden är över. Arvodet är för högt satt för att underlätta ett gott förtroende mellan folk och folkvalda. Nivån på arvodet bör därför knytas till 100 % av ett prisbasbelopp (39 400 kr för år 2005). Detta bör riksdagen med bifall till

motion 2004/05:K372 yrkandena 1 och 2 (v), med delvis bifall till motion 2004/05:K371 yrkande 1 (v) och med avslag på motion 2004/05:K237 yrkandena 2 och 3 (mp) som sin mening ge riksdagsstyrelsen till känna.

6. Arvodet, punkt 13 (mp)

av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om arvodet. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K237 yrkandena 2 och 3 samt avslår motionerna 2004/05:K371 yrkande 1 och 2004/05:K372 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Arvodena för riksdagens ledamöter har kraftigt höjts sedan mitten av 1990-talet. Detta ter sig dessutom extra bestickande i och med att riksdagens ledamöter 1998 beviljade sig själva en mycket stor höjning. Det framstår naturligt som provocerande att en folkvald församling uppbär höga arvoden eftersom det inte kan bortses ifrån att arvodena som sådana, i enskilda fall, kan komma att bli en grund för det politiska engagemanget. Det är självklart att risken är stor att man med höga arvoden i riksdagen lockas att sitta allt längre och att man jämför sig alltmer med en mindre grupp högavlönade i samhället i stället för med låg- och medelinkomsttagare (som utgör den stora majoriteten av svenska folket).

En jämförelse med en genomsnittlig medborgare ger för handen att riksdagsarvodet är på tok för högt och en fullständigt självklar grund för politikerförakt. Det finns de som hävdar att det behövs ett högt ledamotsarvode i riksdagen för att man skall locka kompetenta personer till politiken. Sådana uttalanden andas hån mot dem som gett sig in i politiken på grund av ett genuint engagemang och inte på grund av privatekonomiska skäl. Arvodet har mer än fördubblats på tolv år.

Det man vinner på det nuvarande systemet med en särskild arvodesnämnd är att man själv, som enskild riksdagsledamot, slipper försvara arvodeshöjningar. Jag anser att det vore bättre om ledamöterna själva öppet och formellt tog ansvar för arvodesnivåerna. Vid arvodeshöjningar får ledamöterna ta – och bemöta – den kritik en sådan höjning kan tänkas medföra. Om det nu är riktigt att riksdagsledamöterna skall ha höga arvoden, bör ledamöterna rimligtvis kunna försvara det. Enligt min mening kan emellertid Riksdagens arvodesnämnd behållas. Dess uppgift skall dock vara att förbereda och ge förslag i arvoderingsfrågor. Arvodesnämndens motiverade förslag lämnas sedan till riksdagen, som har att besluta i frågan. Man kan tänka sig att arvodet skall beräknas utifrån en uppskattning av väljarkå-

rens genomsnittsinkomst. Den oundvikliga konsekvensen av mitt resonemang är att ledamöternas arvoden omgående bör sänkas. En rimlig sänkning vore på 10 000 kr. Då ger man en fingervisning åt vilket håll man anser att arvodena i dagsläget bör justeras. Detta bör med bifall till motion 2004/05:K237 yrkandena 2 och 3 (mp) och med avslag på motionerna 2004/05:K371 yrkande 1 (v) samt 2004/05:K372 yrkandena 1 och 2 (v) ges riksdagsstyrelsen till känna.

7. Stödet till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen, punkt 14 (m, fp, kd, c, mp)

av Göran Lennmarker (m), Tobias Krantz (fp), Ingvar Svensson (kd), Henrik S Järrel (m), Helena Bargholtz (fp), Nils Fredrik Aurelius (m), Gustav Fridolin (mp) och Åsa Torstensson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i reservationen om stödet till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2004/05:K281.

Ställningstagande

Riksdagen bör föregå med gott exempel när det gäller regler för hur ekonomiska medel får användas. Det råder i dag oklarheter om hur de bidrag som partierna erhåller för sitt arbete i riksdagen får användas. Nyligen har beslutats om ökade resurser till partikanslierna för att öka stödet till riksdagsledamöterna. Riksdagen bör skapa tydliga regler för detta. Detta bör med delvis bifall till motion 2004/05:K281 (v) ges riksdagsstyrelsen till känna.

8. Lobbning, punkt 16 (mp)

av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om lobbning. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K346.

Ställningstagande

Det blir allt vanligare med professionella lobbyare, dvs. konsulter som hjälper sina uppdragsgivare att påverka politiska beslut. Såväl Europaparlamentet som USA:s kongress har tydliga krav på öppenhet och registrering av lobbyister. Också Tyskland och Litauen har regler för lobbning, samt delvis Danmark och Luxemburg. I Sverige saknas lagreglering av verksamheten, och de professionella lobbyerna, som är organiserade i PR-branschföreningen Precis, tillämpar en självreglering som är otydligt utformad.

Lobbning ger riksdagen tillgång till fler vinklingar på problemen och därmed ett bättre beslutsunderlag. Samtidigt är det ett demokratiskt problem när principen för politiskt beslutsfattande inte bara är den representativa demokratis ”en person, en röst” – utan också lobbyningens ”pengar köper politiskt inflytande”. Dessutom bedrivs lobbning alltför ofta i hemlighet, med dold avsändare. Branschföreningen vill bl.a. att det skall vara fritt fram att fungera som rådgivare till företag och organisationer som vill påverka politiska beslut i hemlighet. Bara ett fåtal av lobbyerna redovisar öppet vilka uppdragsgivare som står bakom de lobbyingskampanjer de driver.

Det måste bli tydligare vem som är avsändare av olika lobbyingsbudskap, och professionella lobbyare måste också kunna ställas till svars för sin verksamhet.

Regeringen bör därför snarast ta initiativ till en statlig utredning med direktiven att lämna konkreta förslag för att tvinga fram en ökad öppenhet och mer jämlika förutsättningar vid lobbning. Detta bör med bifall till motion 2004/05:K346 (mp) ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Budgetprocessen, punkt 5 (v)

Mats Einarsson (v) anför:

Den av riksdagen beslutade utvärderingen av budgetprocessen bör som utskottet framhåller i detta betänkande avvaktas innan beslut om förändringar fattas. Vänsterpartiet menar att denna utvärdering bör innefatta en bedömning av förutsättningarna för att kunna göra långsiktiga och korrekta utgiftsprognoser, utgiftstakens konsekvenser för möjligheten att föra en aktiv konjunkturpolitik liksom införande av ett inkomstgolv. Andra frågor som bör ingå i utvärderingen är utformningen av sparmålet samt nivån och användningen av budgeteringsmarginalen.

2. Budgetprocessen, punkt 5 (fp)

Tobias Krantz (fp) och Helena Bargholtz (fp) anför:

Vi anser att den nu gällande budgetprocessen fyller sitt syfte. Vi delar motionärens bedömning att det andra steget i processen har kommit att bli ganska betydelselöst. Vår slutsats är emellertid i stället att det andra steget bör förenklas. Den tid som därigenom frigörs bör användas till angelägnare uppgifter, såsom granskning, utvärdering och uppföljning.

3. Ärendefördelningen, punkt 7 (m)

Göran Lennmarker (m), Henrik S Järrel (m) och Nils Fredrik Aurelius (m) anför:

Starka skäl talar för att de fyra diskrimineringsombudsmännen bör sammanföras till en myndighet finansierad av ett gemensamt anslag. Diskrimineringskommittén som överväger denna fråga skall redovisa sitt uppdrag i år. Detta förslag bör avvaktas innan beslut fattas.

4. Ärendefördelningen, punkt 7 (fp)

Tobias Krantz (fp) och Helena Bargholtz (fp) anför:

Vi delar de uppfattningar som har kommit till uttryck i de avvikande meningarna i socialförsäkringsutskottets yttrande. Eftersom frågan om utskottsindelning och ärendefördelning övervägs inom Riksdagskommittén avstår vi emellertid från att reservera oss.

5. Hanteringen av EU-frågor, punkt 8 (fp)

Tobias Krantz (fp) och Helena Bargholtz (fp) anför:

Folkpartiet har under lång tid krävt att fackutskotten ges en tydligare roll i granskningen av europeisk politik inom sitt område. Vi har också föreslagit att EU-nämndens sammanträden som grundregel skall vara öppna. Det är viktigt för att förankra Europatanken i svensk inrikespolitik och skulle höja kvaliteten i det parlamentariska arbetet i EU-nämnden och fackutskotten. Med hänsyn till att båda frågorna är föremål för beredning avstår vi nu från att reservera oss till förmån för motion 2002/03:K12 yrkande 7.

6. Hanteringen av EU-frågor, punkt 8 (c)

Åsa Torstensson (c) anför:

Centerpartiet har krävt en tydlig förändring av riksdagens hantering av EU-frågorna. För att göra EU-frågorna till vad de är, en naturlig del av riksdagens arbete, måste frågorna hanteras i fackutskotten. Centerpartiet har föreslagit att EU-nämnden skall läggas ned för att tydligt återföra frågorna dit de hör hemma – i utskott och kammare. Den rapport som lämnades från referensgruppen för EU-frågor har skissat på vägar att stärka utskottens roll. Ännu har inga förslag lagts fram för riksdagen med anledning av rapporten, men Centerpartiet förutsätter att så kommer att ske i närtid, och jag avstår därför från att nu reservera mig.

7. Hanteringen av EU-frågor, punkt 8 (mp)

Gustav Fridolin (mp) anför:

Miljöpartiet har under lång tid krävt att fackutskotten ges en tydligare roll i behandlingen av EU-frågor. Det är viktigt för att höja kvaliteten på riksdagens EU-arbete. Med hänsyn till att frågan är föremål för beredning avstår vi nu från att reservera oss.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden hösten 2002

2002/03:Fi216 av Karin Svensson Smith m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att riksdagen vid upphandlingar ställer krav på att produkterna är rättvisemärkta.
4. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att riksdagen vid upphandlingar skall välja miljömärkta produkter.
5. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att riksdagen vid upphandlingar skall ställa krav på att skogs- och träbaserade produkter kommer från skog som är FSC-certifierad.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:Sf396 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):

16. Riksdagen beslutar att förflytta migrationspolitiken från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet.

Motion med anledning av skr. 2003/04:13 Europeiska konventet om EU:s framtid

2003/04:K12 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

7. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om förändrade och öppnare arbetsformer i den svenska riksdagen med anledning av de nationella parlamentens vidgade roll enligt konventionsförslaget.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:K214 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen beslutar om regler som ger möjlighet att ge riksdagsledamöter kortare tjänstledighet för att de skall kunna ”jobba på sina ordinarie jobb”.

2004/05:K224 av Torsten Lindström (kd):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att ta bort riksdagsledamöternas särskilda kostnadsersättning.

2004/05:K237 av Gustav Fridolin (mp):

2. Riksdagen beslutar ändra lagen (1993:1426) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd och lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter på ett sådant sätt att riksdagen fattar beslut om riksdagsledamöternas arvoden efter förslag från arvodesnämnden.
3. Riksdagen beslutar, vid bifall till yrkande 2, att ledamöternas arvoden skall sänkas med 10 000 kr per månad.
4. Riksdagen beslutar om ett reformerat inkomstgarantisystem för riksdagens ledamöter i enlighet med vad som i motionen anförs.

2004/05:K238 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen beslutar att föra över frågor rörande asylpolitik till utrikesutskottet från socialförsäkringsutskottet.
2. Riksdagen beslutar att föra över frågor om integrationspolitik till arbetsmarknadsutskottet från socialförsäkringsutskottet.

2004/05:K241 av Hillevi Larsson (s):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att politiker som döms för så grova brott att de avsätts från sitt uppdrag därmed automatiskt förlorar sin pensionsrätt från riksdagen.

2004/05:K242 av Tobias Billström (m):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om riksdagens hemsida.

2004/05:K270 av Per Rosengren (v):

Riksdagen beslutar att slopa uppöppet i samband med riksmötets öppnande vid de tillfällen då det inte finns en nyvald riksdag.

2004/05:K276 av Rigmor Stenmark (c):

Riksdagen beslutar om sådan lagändring att riksdagsledamöter kan dela förtroendeuppdraget på två personer i enlighet med vad som i motionen anförs.

2004/05:K281 av Per Rosengren (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa regler för hur ekonomiska medel till partierna skall användas.

2004/05:K304 av Hillevi Larsson (s):

Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen beslutar om sådan ändring som innebär att det införs lunch- och middagsuppehåll för kammaren.

2004/05:K331 av Gustav Fridolin (mp):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen vad i motionen anförs om behovet av en utvärdering av den nya budgetprocessen.

2004/05:K346 av Lars Ångström (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning för en ökad öppenhet vid lobbying och mer jämlika förutsättningar att lobba.

2004/05:K348 av Lars Wegedal (s):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om ersättningar till riksdagsledamöter som förlorat sitt förtroendeuppdrag genom domstolsbeslut.

2004/05:K350 av Ulla Hoffmann (v):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen vad i motionen anförs om ett program för riksdagens öppnande utan religiösa inslag.

2004/05:K371 av Peter Pedersen m.fl. (v):

1. Riksdagen beslutar att uppdra till riksdagsstyrelsen att lägga fram förslag till riksdagen som innebär att systemet med arvodesnämnd för att fastställa ledamöternas arvoden slopas, och att styrelsen i stället överväger införandet av ett system där nivån på arvodet fastställs genom att det knyts som en fastställd procentsats i förhållande till prisbasbeloppet, ett allmänt löneindex eller liknande.
2. Riksdagen beslutar att överväga att ta bort och inordna kostnadsersättningen i riksdagsarvodet.

2004/05:K372 av Kalle Larsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra det gällande systemet för fastställande av riksdagsarvodet till förmån för ett system där nivån på arvodet fastställs genom att det knyts som en fastställd procentsats i förhållande till prisbasbeloppet.
2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att nivån på arvodet bör knytas till 100 % av ett prisbasbelopp.

3. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att kostnadsersättningen bör räknas in i riksdagsarvodet.

2004/05:K382 av Ulf Holm och Yvonne Ruwaida (båda mp):

Riksdagen beslutar om ändring av riksdagsordningen i den del som gäller möten med utskott och EU-nämnden i enlighet med vad som i motionen anförs.

2004/05:K388 av Britta Lejon och Lars Lilja (båda s):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av formerna för riksdagens debatter.

2004/05:K408 av Anne-Marie Pålsson (m):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning med syfte att utforma regler för hur en begränsning av den enskilda motionsrätten kan gestalta sig samt hur voteringsreglerna kan utformas i syfte att minska antalet voteringar för att öka effektiviteten i riksdagens arbete.

2004/05:K411 av Kenneth G Forslund (s):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att förändra och förnya formerna för motionsrätten och motionshanteringen i riksdagen.

2004/05:K414 av Ingvar Svensson m.fl. (kd):

Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen efter en utvärdering återkommer till riksdagen med förslag på lösningar för att åstadkomma en mer relevant process för riksdagens andra steg i budgetbehandlingen.

2004/05:K426 av Elisebeht Markström (s):

Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen låter utreda riksdagsordningens regler om jäv.

2004/05:K427 av Allan Widman och Christer Nylander (båda fp):

Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen återkommer med förslag till hur inkomstgarantin för riksdagsledamöter kan avskaffas.

2004/05:K444 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

6. Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen återkommer med förslag till ändring i riksdagsordningen för inrättande av ett jämställdhetsutskott i riksdagen.

2004/05:U280 av Lotta Hedström m.fl. (mp):

9. Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen antar som målsättning att upphandla i första hand rättvisemärkta varor till förvaltning, matsalar och cafeterior i riksdagen.

2004/05:U317 av Ulf Holm m.fl. (mp):

1. Riksdagen beslutar om ändring i riksdagsordningen för att tydliggöra vilket utskott i riksdagen som har det övergripande ansvaret för frågor om Sveriges politik i Världsbanken och IMF och på vilket sätt relaterade frågor som tas upp i EU-nämnden, utrikes- och finansutskottet skall hanteras mellan utskotten i enlighet med vad som anförs i motionen.

2004/05:Sf366 av Per Westerberg m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Ombudsmannen mot etnisk diskriminering överförs till utgiftsområde 14.

2004/05:So600 av Mikael Oscarsson och Dan Kihlström (båda kd):

3. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen vad som anförs i motionen om att tillsätta ett familjeutskott.

BILAGA 2

Reservanternas lagförslag

Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 13 riksdagsordningen skall ha följande lydelse.

4 kap.**13 §**

Ett utskott skall sammanträda in- Ett utskott skall sammanträda in-
om *stängda* dörrar. *Utskottet får* om *öppna* dörrar. *Om det finns sär-*
dock besluta att ett sammanträde till *skilda skäl får utskottet* dock besluta
den del det avser inhämtande av ta att ett sammanträde helt eller
upplysningar helt eller delvis skall delvis skall vara *slutet*.
vara *offentligt*.

Ett utskott får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant eller en tjänsteman i utskottet är närvarande vid ett slutet sammanträde, om det finns särskilda skäl.

Vid en offentlig del av ett utskottssammanträde är företrädare för en statlig myndighet inte skyldig att lämna en uppgift för vilken sekretess gäller hos myndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

BILAGA 3

Utrikesutskottets yttrande 2004/05:UU2y

Riksdagens arbetsformer

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har vid sammanträde den 2 december 2004 (prot. 2004/05:14) beslutat att bereda utrikesutskottet tillfälle att senast den 1 februari 2005 yttra sig över motion 2004/05:K238 yrkande 1. Utrikesutskottet får med anledning härav framföra följande synpunkter.

Utskottets överväganden

I den enskilda motionen 2004/05:K238 (m) yrkande 1 föreslås att riksdagen beslutar att föra över frågor rörande asylpolitiken till utrikesutskottet från socialförsäkringsutskottet. I motiveringen till detta förslag framförs huvudsakligen argument som hänger samman med arbetsfördelningen inom riksdagen samt förhållanden rörande asylfrågornas hantering på EU-nivå.

Utrikesutskottet konstaterar att frågor om utskottsindelningen m.m. för närvarande är föremål för utredning i Riksdagskommittén. Mot bakgrund härav väljer utskottet att i detta sammanhang begränsa sig till att anlägga ett jämförelsevis smalt synsätt och därvid söka belysa dels hur asylfrågorna förhåller sig till utskottets nuvarande beredningsområde, dels de arbetsmässiga konsekvenserna av att tillföra den här aktuella ärendegruppen.

Inledningsvis kan noteras, att utrikesutskottets faktiska beredningsområde samt utskottets befattning med frågor, som inte primärt innebär framtagande av betänkanden för kammarbehandling, påtagligt förändrats över tiden utan att detta alltid direkt motsvarats av ändringar i relevanta lagrum. För att skapa förståelse för innebörden av motionärens förslag kan det därför vara motiverat att kortfattat redogöra för några huvudlinjer i den utveckling som lett fram till dagens situation.

Under tvåkammartidens slutskede var utrikesutskottet det utskott som nämnades först bland de ständiga utskotten (se 1809 års RF § 53 och 1866 års RO § 36, jfr även OSt¹ §§ 7–8) och ett utskott som hade en särställning bl.a. till följd av att dess ledamöter också var ledamöter i utrikesnämnden (1809

¹ Ordningsstadga för riksdagens första kammare, vilken motsvarades av Arbetsordning för riksdagens andra kammare.

års RF § 54)². Utrikesutskottet hade bl.a. att ”*meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av dit hänvisade frågor, som angå rikets förhållande till främmande makter och ej tillhöra annat utskotts behandling*” (1866 års RO § 37 st. 1).

Stadgandet kan ses i perspektiv av parlamentarismens införande och det vidgade inflytande över utrikespolitiken, som 1921 tillerkändes riksdagen genom ändringar i bestämmelserna rörande överenskommelser med främmande makter (1809 års RF § 12). Den inskränkande formuleringen (”*som ... ej tillhöra annat utskotts behandling*”) avsåg överenskommelser som efter sitt innehåll tämligen renodlat tillhörde annat utskott. Sålunda skulle handels³- och tullärenden behandlas av bevillningsutskottet (BevU), en traktat om straff-, process- eller civillagstiftning av lagutskott (LU), utrikesförvaltningens huvudtitel av statsutskottet (StU), osv.⁴ Lagärenden som primärt avsåg en utrikespolitisk fråga skulle dock beredas i utrikesutskottet.

Även i dag är det vanligt att inrikesutskotten exempelvis behandlar frågor om godkännande av traktater som i allt väsentligt har rättsverkan inom rikets gränser eller som är sektoriellt definierade. Ett typfall av det förra är justitieutskottets beredning av ärenden om immunitet och privilegier för internationella organisationer med verksamhet inom Sverige, medan arbetsmarknadsutskottets befattning med internationell reglering på arbetsmarknadens område (ofta genom ILO) är exempel på det senare. En utveckling som kunnat observeras under senare decennier är att utrikesutskottet handhaft frågor som inledningsvis behandlats på global nivå (inte sällan inom ramen för FN:s världskonferenser), men som längre fram lett till överenskommelser (Barnkonventionen, Agenda 21 etc.), vilka förvaltas av något inrikesutskott.

De centrala elementen från 1866 års RO § 37 st. 1 finns kvar i den nu gällande regleringen av utrikesutskottets beredningsområde (RO 4.6.6), vilken efter den senaste ändringen (SFS 2003:180) har följande lydelse:

² Även i en rad andra sammanhang hade utrikesutskottet/utrikesnämnden en särskild roll (se t.ex. 1809 års RF § 12 st. 2), och KU talar 1936 om ”utrikesutskottets särställning bland utskotten”.

Förslag om att utrikesutskottet skulle svara för dechargegranskningen av utrikesärendena framlades av Utredningen angående vissa ändringar i riksdagens arbetsformer m.m. (SOU 1931:26 s. 87 f.) men avvisades 1932 och vid förnyad prövning 1936. Utrikesnämnden (och därmed utrikesutskottets ledamöter) hade dock (enligt 1809 års RF § 105 st. 1) en viss roll då det gällde att pröva överlämnandet till konstitutionsutskottet av statsrådets särskilda protokoll i mål angående rikets förhållande till främmande makt (såsom definierat i 1809 års RF § 9 st. 1).

³ Av konstitutionsutskottets utlåtande 1932 Nr 26, s. 30 f., speciellt jämfört med konstitutionsutskottets utlåtande 1936 Nr 36, s. 5, kan utläsas att lagstiftarens avsikt dock varit att frågor av handelspolitisk innebörd uteslutande var förbehållna utrikesutskottet. Avsikten framgår också tydligt av Utredningen angående vissa ändringar i riksdagens arbetsformer m.m. (SOU 1931:26 s. 88). Däremot berörs frågan inte i denna detaljeringsgrad i prop. nr 105 för 1932 års riksdag, s. 42.

⁴ Utredningen angående vissa ändringar i riksdagens arbetsformer m.m. (SOU 1931:26) anförde (s. 88) på denna punkt följande: ”Samtliga traktater och konventioner torde dock inte lämpligen kunna hänföras till det nya utskottets kompetensområde. Därifrån torde i första hand böra undantagas överenskommelser och konventioner av natur att väsentligen utgöra grundval eller utgångspunkt för vanlig lagstiftning samt den internationella arbetsorganisationens konventioner. Dessa slag av överenskommelser torde liksom hittills böra handläggas av lagutskott. Vidare lära överenskommelser, vilka utgöra rena tulltraktater utan väsentligen politisk karaktär, liksom hittills i allmänhet böra behandlas av bevillningsutskottet.” Se även konstitutionsutskottets utlåtande 1936 Nr 36 s. 5.

Utrikesutskottet skall bereda ärenden om

1. rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
2. bistånd till andra länders utveckling samt
3. utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd bereds av utrikesutskottet.

När det gäller den formella regleringen av beredningsområdet innebar införandet av fackutskottsprincipen (i samband med omläggningen 1971 av utskottssystemet) för utrikesutskottets del väsentligen att budgetfrågor tillkom. Av större betydelse för vilka ärenden som har hänskjutits till utrikesutskottet har emellertid varit praxis, som i sin tur i stor utsträckning påverkats av omvärldsutvecklingen.

På det statliga området har den organisatoriska indelningen i avsevärd utsträckning varit sektoriell. Inom riksdagen avspeglas detta i att de olika utskotten ofta korresponderar mot speciella samhällssektorer (utbildningsfrågor – UbU, arbetsmarknad – AU, bostadsfrågor – BoU, etc.). Utrikesfrågorna är emellertid inte sektoriella utan beskrivs bättre i en nivådimension (lokal – regional – nationell – internationell). På den internationella nivån vävs ofta element från olika sektorer samman, och det har ibland påståtts att utrikesutskottet, som "nivåutskott", sysslar med ämnen som kan förekomma i vilket som helst av de övriga utskotten, och detta i relationerna till mer än 100 länder. När KU 1932 och 1936 uttalade sig om gränssnittet mellan utrikes- och inrikespolitik (likalydande i utlåtandena Nr 26 s. 31 respektive Nr 36 s. 5) skedde detta i termer av "frågornas beskaffenhet, säregna karaktär och sammanhang med Sveriges politik i allmänhet".

Ett väsentligt argument för speciella strukturer på utrikesområdet är att Sveriges relationer med omvärlden skall vara konsistenta. Mot bakgrund av detta synsätt anges i regeringsformen (RF 10 kap. 8 §) att "*chefen för det departement till vilket utrikesärendena hör skall hållas underrättad, när fråga som är av betydelse för förhållandet till annan stat eller till mellanfolklig organisation uppkommer hos annan statlig myndighet*", och i förarbetena framhålls betydelsen av en sammanhållen bedömning av de utrikespolitiska frågorna (SOU 1972:15 s. 187 f. och prop. 1973:90 s. 371)

Någon motsvarande reglering finns inte vad avser ärendefördelningen mellan riksdagens utskott, men perspektivet bör naturligen vara detsamma. Särskilt under kalla kriget var behovet starkt av en "ensad" utrikespolitik, men även i en senare tid – med ökad västeuropeisk integration och så småningom EU-medlemskap – har nödvändigheten av överblick och samordning av ärendebereidningen i riksdagen gjort sig gällande.⁵

⁵ Eftersom utrikesutskottet haft den samordnande rollen vad avser ärendebereidningen har någon argumentation i den delen knappast varit behövlig. Däremot har argument om önskvärdheten av överblick och samordning (då till stöd för EU-nämnden) flitigt kommit till bruk när frågor om samråd mellan riksdag och regering i EU-frågor gjorts till föremål för överväganden i Riksdagsutredningen, Riksdagskommittén och annorstädes.

Under åtskilliga decennier var utrikesutskottet det enda utskott som (i egenskap av fackutskott) befattade sig med den västeuropeiska integrationen och med internationella frågor i stort. Globaliseringen och det svenska samhällets internationalisering ledde emellertid efterhand till att övriga utskott i ökad utsträckning fick befattning med frågor som hade en räckvidd utanför rikets gränser, och en rad ärendegrupper överfördes i takt därmed från utrikesutskottet till andra. Det bör i sammanhanget dock noteras, att även om andra utskott kan vara bättre skickade att bereda frågornas materiella innehåll (t.ex. MJU på miljöområdet) är det utrikesutskottet som har att följa den folkrättsliga och organisatoriska utvecklingen i stort (t.ex. frågan om en föreslagen internationell miljödomstol sett i relation till Internationella domstolen i Haag).

Ur ett beredningsperspektiv har den skisserade utvecklingen vanligen kunnat omhändertas med den inom riksdagen traditionellt utnyttjade yttrandemodellen. I vissa fall, främst till följd av den säkerhetspolitiska utvecklingen efter Sovjetunionens sammanbrott, har det emellertid befunnits mera ändamålsenligt att samverka med andra utskott inom ramen för sammansatta utskott. Det är säkert ingen tillfällighet att utrikesutskottet varit ena parten i alla sammansatta utskott som existerat under enkammartiden (KUU, UFÖU och UMJU).⁶ Utrikesutskottet har då ofta bidragit med ett "nivåperspektiv", vilket kombinerats med det andra utskottets "fackkompetens".⁷

Utrikesutskottet svarade inom riksdagen för den process som ledde fram till Sveriges medlemskap i EU⁸ och var det utskott som beredde det svenska anslutningsfördraget (senare också anslutningsfördragen i samband med EU:s stora utvidgning 2004). Sedan Sverige blev EU-medlem har utrikesutskottet också berett regeringens årliga EU-skrivelse, vilken spänner över praktiskt taget alla politikområden. Förutom att i egenskap av nivåutskott svara för den sammanhållande beredningen i dessa och andra liknande fall – t.ex. regeringsskrivelsen inför den regeringskonferens som ledde till Amsterdamfördraget och sedan godkännandet av själva fördraget – har utskottet också inom sina speciella områden (biståndsfrågorna inom första pelaren samt andrapelarförågorna) fungerat som fackutskott.⁹

Utrikesutskottets roll i hanteringen av EU-frågorna har ibland tagits upp inom ramen för en större debatt om huruvida EU-politiken är att anse som inrikes- eller utrikespolitik. Eftersom det finns drag av båda och vissa företeelser dessutom är speciella i sitt slag (*sui generis*) kan det meningsfulla i diskussionen ifrågasättas. I detta sammanhang kan det därför räcka med att

⁶ Det kan vara av intresse att notera, att KU redan 1936 (utlåtande Nr 36 s. 6) särskilt pekade på att behov kunde uppstå att bilda sammansatta utskott mellan utrikesutskottet å ena samt stats-, bevillnings- eller möjligen lagutskottet å andra sidan.

⁷ Så kan exempelvis sägas ha varit fallet i KU:s och UU:s gemensamma beredning (inom ramen för KUU) av EU:s framtidsfrågor, Nicefördraget m.m.

⁸ Främst avses härmed ärendeberedningen. Det kan emellertid noteras att de delegationer och parlamentariska grupper (Europaparlamentet – riksdagen), som var verksamma inför först EES- och sedan EU-medlemskapet, i betydande utsträckning innehöll ledamöter från UU och att sekretariatsfunktionerna, t.ex. i Efta-delegationen, upprätthölls av tjänstemän från UU:s kansli.

⁹ Den rollfördelning som här kortfattat beskrivits vad avser EU förekommer också på andra områden, främst vad avser FN, en organisation som för övrigt också kan fatta överstatliga, för Sverige bindande beslut.

notera dels att Sveriges relation till den västeuropeiska integrationen inledningsvis helt definierades i utrikespolitiska termer, dels att det svenska förhållningssättet till EU-samarbetet i väsentlig utsträckning har ett mellanstatligt perspektiv. Det kan också konstateras, att oavsett hur man ser på det materiella innehållet i unionens verksamhet, är arbetsformerna mellanstatliga och därför välbekanta för utskottet. Det bör även framhållas, att det som är utrikesutskottets kännetecken bland riksdagsutskotten – tvärsektorieell överblick, samordning och prioritering samt syntes – är av särskild betydelse för att vinna framgång i EU-sammanhang.

Medan man på andra håll i statsförvaltningen sökt infoga EU-frågorna i existerande inrikes- eller utrikespolitiska strukturer, har riksdagen sökt skapa en separat ordning, som är anpassad till EU-frågornas särskilda natur. I viss utsträckning kan detta uppfattas så, att riksdagen kompenserat förlusten av direkt inflytande med motsvarande indirekta inflytande. Detta gäller för alla ärendegrupper. Eftersom suveränitetsöverlåtelsen till EU, med några undantag (t.ex. utrikeshandelspolitiken), inte avser utrikespolitiken, har resultatet i den delen blivit en överkompensation, vilket resulterat i en utökad roll för utrikesutskottet. Riksdagen har även i övrigt, bl.a. till följd av MR-frågornas ökade betydelse, kommit närmare den operativa utrikespolitiken.

Som nämnts motiverar motionären sitt förslag om asylfrågornas överföring till utrikesutskottets beredning bl.a. med dessa frågor plats i ett större EUperspektiv. De kortfattat framförda argumenten är i och för sig beaktansvärda. Emellertid är de begränsade till ett utåtriktat perspektiv och bortser helt från de inåtriktade aspekterna av asylpolitiken. Asylfrågorna ingår i budgetsammanhang som ett av fyra verksamhetsområden inom politikområdet Migrationspolitik. Finansieringen sker via utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar, och två myndigheter (Migrationsverket och Utlänningsnämnden) har verksamhet av relevans i sammanhanget. Lagstiftningen i här aktuella ärenden är av helt annan karaktär än vad som vanligen förekommer på utrikesutskottets område.

Bortsett från svårigheterna att vid en utbrytning av asylfrågorna ur deras nuvarande sammanhang finna lämpliga avgränsningar är det uppenbart att asylpolitiken har en så betydande inrikespolitisk omfattning att den svårligen låter sig förenas med utrikesutskottets hittillsvarande uppgifter. Redan på denna grund bör yrkandet avstyrkas.

Även de arbetsmässiga konsekvenserna – främst tidsmässiga skäl och ärendebelastningen – talar mot att föra asylärendena till utrikesutskottets beredningsområde. Det är inte bara så att utrikesutskottet, tillsammans med konstitutionsutskottet, är det utskott som under de senaste valperioderna haft den särklassigt längsta sammanträdestiden¹⁰, utan det är också så att utrikesutskottet vid jämförelse tillhör den grupp av utskott som över tiden haft den högsta ärendebelastningen¹¹. Till detta kommer att utskottet och dess ledamöter, på

¹⁰ Exempelvis hade båda utskotten (inklusive deltagande i sammansatt utskott, f.f.a. KUU) under den senaste valperioden en sammanträdestid på mellan 90 och 120 timmar per riksmöte, siffror som inget annat utskott ligger i närheten av.

¹¹ Jämförande statistik återfinns i utrikesutskottets årliga verksamhetsberättelser.

sätt som gäller i alla europeiska stater, har omfattande internationella engagemang utan motsvarighet i andra utskott.

Redan i dagsläget har framför allt de mindre partierna betydande problem att leva upp till de krav som omgivningen ställer i samband med ledamotskap i utrikesutskottet. Svårigheterna består inte minst i att förena ett aktivt deltagande i utskottsarbetet i dess fulla bredd och i den inhemska politiska debatten med det myckna resande som är förknippat med just utrikesutskottet. Med dessa förutsättningar torde det knappast vara görligt att på ett meningsfullt sätt täcka ytterliga en ärendegrupp, vilken dels är väsentligen artskild från utskottets övriga, dels kan förväntas medföra betydligt utökade och tidsmässigt krävande kontakter med företrädare för allmänheten.

Generellt gäller att utskottets ledamöter inte annat än i undantagsfall har inriktningen mot här aktuella frågor, och att kansliet i nuvarande sammansättning saknar kompetens på området.

Beträffande beredningsdelen av utrikesutskottets arbete anförde riksdagen år 1936: "Det kan till och med anses vara en fördel, om utrikesutskottets arbetsbörda ej skulle bliva alltför omfattande ...". Utskottet menar att det alljämt finns skäl att hålla detta perspektiv för ögonen.

Med det ovan anförda anser utrikesutskottet att motion 2004/05:K238 (m) *yrkande 1* bör avstyrkas.

Stockholm den 1 februari 2005

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Carina Hägg (s), Birgitta Ahlqvist (s), Alice Åström (v), Göran Lindblad (m), Kaj Nordquist (s), Birgitta Ohlsson (fp), Agne Hansson (c), Ewa Björling (m), Veronica Palm (s), Lotta Hedström (mp), Cecilia Wikström (fp) och Rosita Runegrund (kd).

BILAGA 4

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2004/05: SfU2y

Förändringar i utskottens beredningsområden

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 2 december 2004 berett bl.a. socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över motionsyrkanden om förändringar i utskottens beredningsområden.

Motionerna

I motion 2003/04:Sf396 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) yrkande 16 begärs att migrationspolitiken flyttas till arbetsmarknadsutskottet. Motionärerna, som framhåller arbetslivets betydelse för integration, anser att en överföring av migrationsfrågorna till arbetsmarknadsutskottet skulle ge en tydlig signal om att invandrarna ses som en värdefull resurs, inte en belastning.

I motion 2004/05:K238 av Sten Tolgfors (m) begärs i yrkande 1 att frågor rörande asylpolitik förs över till utrikesutskottet. Enligt motionären är asylpolitiken en del av utrikespolitiken och bör hanteras med frågor om EU:s utrikes relationer m.m. I yrkande 2 begärs att frågor om integrationspolitik förs över till arbetsmarknadsutskottet för att understryka att arbete är en väg in i samhället och att integrationspolitiken inte är en fråga för sig utan en del av redan etablerade politikområden.

I motion 2004/05:Sf366 av Per Westerberg m.fl. (m) yrkande 5 anges att anslaget Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör överföras till utgiftsområde 14 Arbetsliv. Motionärerna anser att de fyra diskrimineringsombudsmännen bör slås samman.

I motion 2004/05:So600 av Mikael Oscarsson och Dan Kihlström (kd) yrkande 3 föreslås att ett familjeutskott inrättas. Familjepolitiken är svår att få ett samlat grepp om eftersom frågorna i dag hanteras i olika utskott, t.ex. vad gäller bostadsförsörjningsstöd, barnbidrag och förskoleverksamhet.

Utskottets bedömning

De remitterade motionsyrkandena rör flera och stora delar av socialförsäkringsutskottets beredningsområde. Utskottet vill därför inledningsvis mer

allmänt beskriva sitt beredningsområde och peka på vissa faktorer som är av betydelse vid bedömningen av om delar av beredningsområdet kan flyttas till andra utskott.

Socialförsäkringsutskottet var i början av 1980-talet ett av de mindre belastade utskotten i riksdagen. I varje fall sedan början av 1990-talet har utskottet haft en mycket stor arbetsbörda, en arbetsbörda som ökat än mer till följd av det omfattande lagstiftningsarbete på migrationsområdet som pågått inom EU under senare år.

Socialförsäkringsutskottets beredningsområde omfattar i huvudsak följande delar:

1. sjukförsäkringen
2. pensionerna
3. den ekonomiska familjepolitiken
4. migrationspolitiken
5. integrationspolitiken
6. svenskt medborgarskap.

Till utskottets beredningsområde hör också fyra utgiftsområden: utgiftsområde 10 som i huvudsak gäller sjukförsäkringen, utgiftsområde 11 som gäller pensionerna, utgiftsområde 12 som gäller familjepolitiken och utgiftsområde 8 som gäller migrations- och integrationspolitiken.

De tre första delarna av beredningsområdet, också kallade socialförsäkringsområdet, uppskattas utgöra ca 50 % av utskottets arbete, migrationspolitiken beräknas utgöra 40–45 % av arbetet medan övriga frågor således utgör en mycket begränsad del.

Det kan tilläggas att utskottet numera också bereder frågor om fri rörlighet för EU-medborgare.

De olika delarna av beredningsområdet har samband med varandra, dock av olika art och av mer eller mindre omfattning. Det gäller för övrigt även i förhållande till andra utskotts beredningsområden som t.ex. arbetsmarknad, bostäder, utbildning samt ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Förutom när det gäller frågor som har samband med budgeten inom ett utgiftsområde, skulle det dock inte vara omöjligt att i riksdagen bereda sakfrågor inom en av delarna fristående från övriga delar.

Enligt de riktlinjer för migrationspolitiken som gäller fr.o.m. 1997 bör migrationspolitiken ses som en helhet, som omfattar flykting-, invandrings-, invandrar- och återvändandepolitik samt innefattas i utrikes-, säkerhets-, handels- och biståndspolitiken. De frågor som bereds av socialförsäkringsutskottet handlar om t.ex. uppehållstillstånd för skyddsbehövande eller på grund av humanitära skäl, anhöriginvandring, arbetskraftsinvandring, visering, utvisning på grund av brott samt människosmuggling och andra straffbestämmelser i utlänningslagen. Hit hör även mottagande av asylsökande och asylprocessen inklusive verkställighet och förvar. Såväl internationella aspekter som EU-samarbetet ingår till stor del, men frågor som rymmer rena

utrikespolitiska hänsyn, t.ex. när det gäller motioner om visum för politiska företrädare från visst land, remitteras direkt till utrikesutskottet.

Utskottet vill framhålla nödvändigheten av att hela migrationspolitiken, i varje fall tills vidare, bereds i ett och samma utskott. Som framgått omfattar migrationsfrågorna en mycket stor del av socialförsäkringsutskottets beredningsarbete, och man måste räkna med att, oavsett var frågorna bereds, de kommer att ta mycket tid och kraft i anspråk för det ansvariga utskottet. Förutom den helhetssyn som gäller enligt riktlinjerna för migrationspolitiken, är även EU-samarbetet alltmer inriktat på en helhetssyn på migrationsfrågorna.

Integrationspolitiken är för socialförsäkringsutskottets del, som framgått, ett arbetsmässigt betydligt mindre område. Integrationsfrågor bereds även av andra utskott eftersom de generellt ingår i andra politikområden, och socialförsäkringsutskottets ansvar gäller de övergripande målen för integrationspolitiken samt därutöver i huvudsak endast åtgärder för nyanlända invandrare. Anslagen inom politikområdet Integrationspolitik utgör en del av utgiftsområde 8, som är gemensamt med migrationspolitiken. De stora utgifterna inom politikområdet utgörs av ersättningar till kommunerna för mottagandet av flyktingar m.fl. som fått uppehållstillstånd. Här finns en tydlig budgetkoppling mellan integrationspolitiken och migrationspolitiken eftersom antalet asylsökande m.fl. som beviljas uppehållstillstånd direkt påverkar utgifterna för kommunersättning. Ytterligare några anslag för integrationspolitiken har en liknande koppling till migrationspolitiken. Så länge utgiftsområdet är gemensamt – och det synes för närvarande inte vara möjligt att göra en uppdelning – är det nödvändigt att bereda socialförsäkringsutskottets del av integrationspolitiken tillsammans med migrationspolitiken. Det bör nämnas att frågor om etnisk diskriminering numera i princip helt övertagits av arbetsmarknadsutskottet. Eftersom förslaget i motion 2004/05:Sf366 att flytta anslaget avseende Diskrimineringsombudsmannens verksamhet till utgiftsområde 14 är föranlett av motionärernas önskemål att förändra ombudsmannaorganisationen, anser utskottet att Diskrimineringskommitténs förslag bör avvakts.

Vad slutligen gäller frågor om svenskt medborgarskap, behandlas dessa i utskottet ofta tillsammans med integrationsfrågor. Så sker även inom Regeringskansliet. Det bör dock påpekas att beslut om svenskt medborgarskap fattas av Migrationsverket och följer samma instansordning som asylärenden. Medborgarskapslagstiftningen anknyter också i många avseenden till utlänningslagen.

Av det ovanstående drar utskottet slutsatsen att det för närvarande är nödvändigt att bereda migrations- och integrationspolitik samt hela utgiftsområde 8 inom ett och samma utskott. Att flytta hela detta beredningsområde till ett annat utskott skulle vara en så stor förändring av ärendefördelningen att det förutsätter en helhetsbedömning av hela utskottsorganisationen. Sambandet mellan olika politikområden bör därvid i första hand vara avgörande för hur fördelningen lämpligast bör ske. Inom ramen för en sådan lämplig fördelning är det dock en fördel om arbetsbelastningen blir relativt jämn mellan utskot-

ten. Så grundläggande frågor som utskottsindelningen bör däremot inte anpassas till variationer i arbetsbelastningen som inte kan anses relativt bestående. Sådana variationer bör i stället mötas med andra åtgärder som t.ex. omfördelningar av kansliresurser. Utskottens ökade engagemang i EU-frågor kan också visa sig komma att förändra arbetsbelastningen.

Inom Riksdagskommittén pågår för närvarande diskussioner om förändringar i utskottsindelningen och ärendefördelningen. Utskottet anser att Riksdagskommitténs fortsatta överväganden bör avvaktas.

Med hänvisning till det ovan anförda avstyrker utskottet motionerna 2003/04:Sf396 yrkande 16, 2004/05:K238 och 2004/05:Sf366 yrkande 5. Enligt utskottets mening är det inte lämpligt att inrätta ett särskilt familjeutskott, och utskottet avstyrker även motion 2004/05:So600 yrkande 3.

Stockholm den 1 februari 2005

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Tomas Eneroth

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Eneroth (s), Sven Brus (kd), Anita Jönsson (s), Bo Könberg (fp), Mona Berglund Nilsson (s), Ulla Hoffmann (v), Lennart Klockare (s), Anita Sidén (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Linnéa Darell (fp), Birgitta Carlsson (c), Göte Wahlström (s), Anna Lilliehöök (m), Yilmaz Kerimo (s), Mona Jönsson (mp), Kurt Kvarnström (s) och Anne-Marie Pålsson (m).

Avvikande meningar

1. Sven Brus (kd), Bo Könberg (fp), Anita Sidén (m), Linnéa Darell (fp), Birgitta Carlsson (c), Anna Lilliehöök (m) och Anne-Marie Pålsson (m) anser:

Vi anser att de fyra diskrimineringsombudsmännen bör slås samman till en ombudsman och att anslagen därför bör sammanföras till ett utgiftsområde. Vi tillstyrker därmed i huvudsak motion 2004/05:Sf366 yrkande 5.

2. Bo Könberg (fp), Linnéa Darell (fp) och Birgitta Carlsson (c) anser:

Dagens system för mottagande av nyanlända flyktingar leder till bidragsberoende. I stället bör asylsökande och nyanlända invandrare uppmuntras till sysselsättning. Deltagande i arbetslivet är viktigt för integrationen.

Migrations- och integrationsfrågorna inklusive utgiftsområde 8 bör därför föras över till arbetsmarknadsutskottet. Det ger en tydlig signal att invandrarna ses som en värdefull resurs. Dessutom är arbetsmarknadsutskottet, som tidigare haft hand om dessa frågor, mindre belastat än socialförsäkringsutskottet.

Vi tillstyrker därmed motion 2003/04:Sf396 yrkande 16, som skall uppfattas avse såväl migrations- som integrationspolitiken. Därmed tillgodoses även motion 2004/05:K238 yrkande 2.

Särskilt yttrande

Mona Jönsson (mp) anser:

Jag anser att det vid överväganden om arbetsfördelningen mellan utskotten är viktigt att beakta helhetssynen i arbetet mot ohälsan. Det gäller bl.a. ansvarsområden som sjukskrivningar som behandlas i socialförsäkringsutskottet och arbetsmiljöarbete och närliggande områden som behandlas i arbetsmarknadsutskottet.

BILAGA 5

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2004/05: AU2y

Utskottens beredningsområden

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har berett ett antal utskott tillfälle att yttra sig över motionsyrkanden om förändringar i utskottens beredningsområden. För arbetsmarknadsutskottets del gäller det motionerna 2003/04:Sf396 yrkande 16, 2004/05:K238 yrkande 2 och 2004/05:Sf366 yrkande 5. Även socialförsäkringsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över dessa yrkanden.

Motionsyrkandena avser frågor med anknytning till invandrare, migration och integration.

I kommittémotion 2003/04:Sf396 yrkande 16 (c) föreslås att migrationspolitiken flyttas från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet. Motionärerna kritiserar dagens integrationspolitik som leder till bidragsberoende. Ökat fokus bör läggas på integrering via arbete eller företagande. Ett överförande av migrationsfrågorna från socialförsäkringsutskottet skulle ge en tydlig signal om att invandrarna är en resurs och inte en belastning.

I den enskilda motionen 2004/05:K238 yrkande 2 av Sten Tolgfors (m) föreslås att integrationsfrågorna förs till arbetsmarknadsutskottet, detta för att understryka att arbete är en väg in i samhället. På det sättet understryks också att integrationspolitiken inte ska vara en fråga för sig utan en del av redan etablerade politikområden. Asylfrågorna bör enligt samma motion föras över till utrikesutskottet.

Som en konsekvens av att Moderaterna vill slå ihop de fyra diskrimineringsombudsmännen till en myndighet vill partiet enligt motion 2004/05:Sf366 yrkande 5 föra över medlen på anslaget för Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) till utgiftsområde 14 Arbetsliv, som hör till arbetsmarknadsutskottets beredningsområde

Utskottet

Allmänna utgångspunkter

Inledningsvis kan utskottet konstatera att det inom ramen för Riksdagskommittén pågår en översyn av utskottens beredningsområden. Enligt vad utskottet erfarit inriktar sig översynen främst på att åstadkomma en jämnare ärendefördelning mellan utskotten, men det finns inom delar av kommittén också tankar om att reducera antalet utskott. Även möjligheten att av andra skäl flytta vissa ärendegrupper till andra utskotts beredningsområden ska ha diskuterats inom kommittén. Man bör kunna utgå från att diskussionerna inom kommittén särskilt kan komma att avse arbetsmarknadsutskottet, som är ett av de utskott som i dag har den minsta arbetsbelastningen.

Med hänsyn till det pågående arbetet bör enligt utskottets uppfattning de förslag i konstitutionsutskottets ärende som rör arbetsmarknadsutskottet lämpligen övervägas vidare inom ramen för Riksdagskommittén. I det sammanhanget kan det bli aktuellt att diskutera även andra förändringar av arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Utskottet vill ändå nu framföra vissa synpunkter med anledning av motionerna.

Utskottet vill inledningsvis också peka på det i och för sig självklara förhållandet att gränsen mellan olika ärendetyper inte alltid är skarp. Beroende på politisk infallsvinkel m.m. kan en viss fråga hänföras till den ena eller andra ärendekategorin. Vissa frågor är sektorsövergripande och berör ett flertal beredningsområden. I riksdagsordningen finns exempel på ämnesområden som griper in i varandra. Vissa beredningsområden anges tämligen specificerat, medan andra beskrivs i mera övergripande termer, så t.ex. arbetsmarknadsutskottets ansvarsområde. Det vida begreppet arbetsmarknadspolitik innefattar t.ex. sysselsättningsåtgärder för invandrare, som också skulle kunna hänföras till utlännings- och invandrarfrågor, en ärendegrupp som ingår i socialförsäkringsutskottets beredningsområde. Ett annat exempel är arbetsrätten, till vilken delar av antidiskrimineringslagstiftningen brukar hänföras. Den lagstiftning som avser skydd mot diskriminering på etnisk grund skulle i och för sig också kunna hänföras till integrationspolitiken och därmed till socialförsäkringsutskottet, medan den lag som reglerar skyddet för funktionshindrade skulle kunna hänföras till socialutskottet. Arbetsmarknadsutskottet vill också peka på att det förekommer att ett utskott får ansvaret för en viss typ av ärende, trots att det egentligen inte överensstämmer med en strikt tolkning av riksdagsordningen. Ett exempel är att arbetsmarknadsutskottet beredde 2003 års lag mot diskriminering. Lagen borde kunna hänföras till skadeståndsrätten, vilken hör till lagutskottets ansvarsområde. Utskottet återkommer nedan till den särskilda frågan om arbetskraftsinvandring. Beroende på från vilka utgångspunkter frågan diskuteras borde den kunna ses som antingen ett arbetsmarknadspolitiskt eller ett migrationspolitiskt ämne.

Enligt utskottets mening bör man så långt som möjligt upprätthålla principen att frågor som har ett tydligt sakligt samband behandlas i ett sammanhang. Avgränsningen av beredningsområdena och den praxis som utvecklas vid ärendefördelningen får inte leda till att denna princip sätts åt sidan. Man bör undvika ställningstaganden som huvudsakligen bygger på formella aspekter, som t.ex. vilket utskott som ansvarar för författningarna på området, och mera se till sakfrågan.

Arbetsmarknadsutskottets beredningsområde enligt riksdagsordningen

Mer omfattande förändringar i sak av arbetsmarknadsutskottets beredningsområde har gjorts vid två tillfällen, 1983 och 1998. Av intresse här är främst förändringen 1983 som bl.a. innebar att frågor om invandrare och flyktingar överfördes till socialförsäkringsutskottet.

Arbetsmarknadsutskottets beredningsområde hade i det berörda hänseendet före 1983 års ändringar omfattat ”svenskt medborgarskap och utlänningsars ställning”. Frågor i denna ärendekategori var t.ex. anslag till Invandrarverket, översättningsservice, åtgärder för flyktingar och invandrare, svenskundervisning, tvåspråkighet och frågor om dubbelt medborgarskap.

Bakgrunden till 1983 års ändringar var ett förslag som hade lämnats av den s.k. Utskottskommittén. En av kommitténs huvudfrågor var ärendefördelningen mellan utskotten. Kommitténs helhetsintryck av utskottsorganisationen var att den i huvudsak fungerade tillfredsställande. Några utskott hade påtagligt mindre arbetsbelastning än övriga, däribland socialförsäkringsutskottet. I förslaget till talmanskonferensen (förs. 1981/82:22) ansåg kommittén därför att vissa ärendegrupper borde föras över från mer arbetstyngda till mindre hårt belastade utskott. Arbetsmarknadsutskottet berördes inte av kommitténs förslag.

Däremot framfördes ett förslag som särskilt gällde arbetsmarknadsutskottet i en motion som väckts med anledning av kommitténs förslag, 1981/82:2534 av Karin Israelsson m.fl. (c, fp, m). Enligt motionen skulle – under förutsättning att socialförsäkringsutskottet behövde tillföras ytterligare ärendegrupper – ärenden om arbetsmiljö, arbetstid och semester kunna föras över från socialutskottet till arbetsmarknadsutskottet samtidigt som ärenden om invandrare och utlännings- och medborgarskapslagstiftning skulle kunna flyttas från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet.

Arbetsmarknadsutskottet anknöt i sitt remissyttrande till konstitutionsutskottet (1982/83:2y) till motion 2534 och ansåg att beredningen av utlänningslagen och medborgarskapslagen skulle kunna lämnas till ett annat utskott. Detsamma gällde anslagsfrågor rörande dåvarande Statens invandrarverk och särskilda åtgärder för flyktingar och invandrare. Arbetsmarknadsutskottet gjorde dock förbehållet att sysselsättningsåtgärder för invandrare inte kunde överlätas på ett annat utskott. Utskottet noterade i sitt yttrande att ett förslag bereddes om att föra över ansvaret för flyktingverksamheten från AMS (Arbetsmarknadsstyrelsen) till Statens invandrarverk.

I sitt betänkande (bet. KU 1982/83:31) med anledning av kommitténs förslag konstaterade konstitutionsutskottet att det inte fanns något behov av en omfattande reform av utskottsorganisationen men att arbetsbelastningen mellan utskotten var ojämn. Utskottet underströk vikten av att de berörda utskotten själva var överens om eventuella överflyttningar. Några utskott var starkt emot vissa ärendeomflyttningar, varför konstitutionsutskottet ansåg att de inte skulle genomföras. Andra förslag hade mottagits mera positivt, däribland att flytta behandlingen av vissa invandrarfrågor från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte därmed motionens förslag om överflyttning av "medborgarskapslagstiftningen samt utlännings- och invandrarfrågorna, (utom sysselsättningsåtgärder för invandrare)" från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet. Utskottet ansåg att det i och för sig fanns skäl för att medborgarskapslagstiftningen borde beredas av konstitutionsutskottet, men man ville inte motsätta sig att den lagstiftningen flyttades till samma utskott som mottog de övriga ärendena. Konstitutionsutskottet anförde: "Utlännings- och invandrarfrågornas sociala aspekter samt arbetsfördelningsskäl talar – – – för att överflyttningen bör ske till socialförsäkringsutskottet".

Riksdagsbeslutet innebar att "ärenden om svenskt medborgarskap samt utlännings- och invandrarfrågor" fördes till socialförsäkringsutskottet medan arbetsmarknadsutskottet tog emot vissa ärendegrupper från socialutskottet.

Arbetsmarknadsutskottets beredningsområde har sedan dess ändrats i sak i två hänseenden. Regionalpolitiken överfördes till näringsutskottet fr.o.m. riksmötet 1998/99. Delar av den statliga personalpolitiken fördes över till finansutskottet fr.o.m. den 1 september 2001. Sedan den 1 juli 2003 anges beredningsområdet på följande sätt i riksdagsordningen.

4.6.15

Arbetsmarknadsutskottet skall bereda ärenden om

1. arbetsmarknadspolitik,
2. arbetslivspolitik med arbetsrätt samt
3. jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv bereds av arbetsmarknadsutskottet.

Frågan om arbetskraftsinvandring

Arbetsmarknadsutskottet tar först upp frågan om arbetskraftsinvandring. Den berörs inte specifikt i de motioner som behandlas i ärendet, men frågan om beredningsansvaret har uppmärksamats i arbetsmarknadsutskottets verksamhet under senare år och den har anknytning till de övriga frågorna i ärendet.

Vid tiden för överflyttandet 1983 av ärenden från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet hade arbetskraftsinvandringen från utomnordiska länder praktiskt taget upphört. Invandringen har därefter till helt övervägande del avsett flykting- och anhöriginvandring och invandring av humanitära skäl. Ärenden av detta slag har beretts i socialförsäkringsutskottet.

Sysselsättningsåtgärder för invandrare har däremot både före och efter ändringen i riksdagsordningen varit AU-frågor. Detsamma gäller frågor om invandrades villkor i arbetslivet och lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet m.m.

Frågor om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och den arbetskraftsinvandring som den ger upphov till brukar också beredas i arbetsmarknadsutskottet. Som exempel kan nämnas den verksamhet som bedrivs av Stiftelsen Nordkalotten och som bl.a. ska medverka till större rörlighet hos arbetskraften på den nordiska arbetsmarknaden. Verksamheten finansieras från svensk sida via ett anslag på arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Även frågor om s.k. gränsgångare brukar beredas i arbetsmarknadsutskottet till den del de avser arbetsmarknadsrelaterade aspekter såsom rätt till akassa.

Under åren har det väckts relativt få motioner om arbetstillstånd för utlänningar. Sådana förslag har behandlats i socialförsäkringsutskottet och i allmänhet avsett tillstånd för enskilda kategorier, t.ex. specialister. Det har också förekommit motioner i socialförsäkringsutskottet som mera allmänt pläderat för öppna gränser och en friare invandring bl.a. av arbetsmarknadsskäl.

Först under senare år har saken aktualiserats mera preciserat i termer av arbetskraftsförsörjning. Det har då skett i motioner som antingen har väckts med anledning av regeringsskrivelser om migrations- och asylpolitik eller i allmänna motioner i det ämnet. Ärendena har i flertalet fall remitterats till socialförsäkringsutskottet. En riksdagsmajoritet av m+fp+kd+c+mp begärde våren 2003 en utredning för att "utreda konsekvenserna av och ta fram ett regelverk som medger vidgad arbetskraftsinvandring från länder utanför EU" (bet. 2002/03:SfU8, res. 11, rskr. 143). Regeringen tillsatte senare en parlamentarisk kommitté, Översyn av regelverket för arbetskraftsinvandring (dir. 2004:21). Uppgiften är att se över det regelverk som styr möjligheterna till arbetskraftsinvandring med syfte att ta fram ett regelverk som medger vidgad arbetskraftsinvandring från länder utanför EU/EES. Den parlamentariskt sammansatta kommittén ska i sammanhanget också utreda behovet av arbetskraftsinvandring, bedöma de konsekvenser som ytterligare sådan invandring kan få på arbetsmarknaden och i övrigt samt, med utgångspunkt i denna bedömning, föreslå eventuella åtgärder. Kommittén sorterar under Näringsdepartementet som bereder frågor om arbetsmarknadspolitik. Här kan också nämnas att regeringen i budgetpropositionen för 2005 beskriver denna kommitté som en insats *utanför* politikområdet Migrationspolitik.

Även arbetsmarknadsutskottet har under senare år tagit ställning till motioner om arbetskraftsinvandring i t.ex. betänkande 2002/03:AU6. Frågan har då ingått i ett arbetsmarknadspolitiskt sammanhang. Här kan också nämnas

att arbetsmarknadsutskottet våren 2003 arrangerade en hearing på temat arbetskraftsinvandring. I utfrågningen deltog bl.a. AMS och företrädare för arbetsmarknadens parter.

Regeringens skrivelse om övergångsregler i samband med EU:s utvidgning beredd i socialförsäkringsutskottet (skr. 2003/04:119, bet. SFU15). Arbetsmarknadsutskottet yttrade sig i ärendet, som även omfattade frågor om effekterna på arbetsmarknaden i olika avseenden.

Arbetsmarknadsutskottet kan konstatera att förändringen av riksdagsordningen 1983 skedde vid en tidpunkt då frågan om arbetskraftsinvandring inte hade någon aktualitet. Som nämnts föregicks den inte av någon särskild beredning utan grundades på ett motionsyrkande. I en proposition från samma tid om invandrings- och flyktingpolitiken (prop. 1983/84:144, s. 62) sades bl.a. att det saknas anledning att räkna med något egentligt behov för Sveriges del av arbetskraftsinvandring under överskådlig tid. Regeringens inställning var att det i stället borde ankomma på Arbetsmarknadsverket att genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder och på annat sätt verka för att i Sverige bosatta arbetsökande kommer i fråga för lediga anställningar. Arbetsmarknadsutskottets argumentation i ärendet om beredningsområdena gick ut på att frågor som har nära arbetsmarknads- och sysselsättningsanknytning måste stanna kvar i arbetsmarknadsutskottet. Detta motsades inte av konstitutionsutskottet.

I dag finns frågan om arbetskraftsinvandring på ett helt annat sätt på den politiska dagordningen. Det anses att utbudet av arbetskraft långsiktigt måste öka om det ska vara möjligt att undvika arbetskraftsbrist och s.k. flaskhalsar, inte minst mot bakgrund av de stora demografiska förändringar och omfattande pensionsavgångar som kommer att följa efter år 2010.

Det regelverk som styr möjligheterna till arbetskraftsinvandring från länder utanför EU/EES har, vilket påpekats i de ovannämnda utredningsdirektiven, gamla rötter och går tillbaka på riktlinjer för invandringpolitiken som riksdagen antog i slutet av 1960-talet. Innebörden är att utländsk arbetskraft inte får användas som regulator av arbetskraftstillgången, att den ska tillförsäkras samma lön för samma arbete på den inhemska arbetsmarknaden och att den inte ska koncentreras till låglönebranscher eller osäkra yrkesområden och att arbetstillstånd ska yrkesbegränsas.

Förutsättningarna för arbetstillstånd är inte reglerade i lag, ett förhållande som kritiserats bl.a. av Lagrådet. Utlänningslagen anger inte mer än att en utlänning i princip ska ha tillstånd för att arbeta i Sverige och att arbetstillstånd ska ges för viss tid. Enligt utlänningsförordningen är det AMS som beslutar om riktlinjer för bedömningen av ärenden om arbetstillstånd sedan organisationerna på arbetsmarknaden fått tillfälle att yttra sig. Migrationsverket prövar ansökningarna, men ska först samråda med länsarbetsnämnden.

Frågan skulle kunna ställas om avsikten vid ändringen av riksdagsordningen 1983 alls var att frågor om arbetskraftsinvandring skulle beredas i socialförsäkringsutskottet. Det var t.ex. aldrig tal om att ärenden om sådan arbetskraftsinvandring som faktiskt förekommer inom Norden skulle överlämnas dit. Frågor med anknytning till det slaget av arbetskraftsrörlighet har följakt-

ligen hela tiden beretts i arbetsmarknadsutskottet. Detsamma gäller frågor om s.k. gränsgångare som brukar beredas i arbetsmarknadsutskottet till den del de avser arbetsmarknadsrelaterade aspekter såsom rätt till a-kassa.

För det fall att den nuvarande ärendefördelningen mellan utskotten skulle anses innebära att frågor om arbetskraftsinvandring, även när saken diskuteras som ett arbetsmarknadspolitiskt instrument, hör till socialförsäkringsutskottets beredningsområde anser arbetsmarknadsutskottet att denna ordning bör ändras. Arbetsmarknadspolitiken är en av arbetsmarknadsutskottets kärnfrågor. Den ena sidan av arbetsmarknadspolitiken är hur arbetsmarknaden ska kunna få tillgång till den arbetskraft som behövs, dvs. arbetskraftsförsejning, den andra sidan är hur arbetskraften ska få tillträde till arbetsmarknaden. Dessa aspekter bör hållas samman.

I ett kortsiktigt perspektiv är det fråga om bedömningar av det slag som AMS i dag gör inom ramen för prövningen av arbetstillstånd. Det handlar om de behov av arbetskraft som kan finnas i specifika yrken och sektorer och vilka möjligheter som finns att täcka behoven genom den arbetskraft som redan finns i Sverige, s.k. arbetsmarknadsprövning. I det längre perspektivet gäller det bedömningar av de framtida rekryteringsproblemen, såväl inom den offentliga sektorn som inom industrin, bl.a. med hänsyn till de demografiska förutsättningarna.

Utskottet anser att det står bäst i överensstämmelse med riksdagsordningens grundtanke om att ärenden som hör till ett och samma ämnesområde ska hänföras till samma utskott (4 kap. 6 § riksdagsordningen) att frågor om arbetskraftsinvandring bereds av arbetsmarknadsutskottet. Till saken hör också att insatser med anledning av effekterna på arbetsmarknaden av arbetskraftsinvandring – oavsett om den är restriktiv eller generös – i hög grad är arbetsmarknadsutskottets frågor.

Att frågan om arbetskraftsinvandring även har en integrationspolitisk aspekt och har samband med frågan om invandring av andra skäl kan inte anses tala emot ett överflyttande till arbetsmarknadsutskottet. För övrigt har även AU-frågan om hur invandrare ska kunna få arbete på den svenska arbetsmarknaden en stark sådan integrationspolitisk betydelse.

Den allt intensivare diskussionen om effekterna av EU:s utvidgning, om arbetskraftsinvandring på kort och på längre sikt och om den utländska arbetskraft som redan finns här i landet visar att frågorna i hög grad gäller de villkor som ska gälla för dem som verkar på den svenska arbetsmarknaden. Detta är utpräglade AU-frågor, vilket är ett ytterligare skäl att även se frågan om och i vilken utsträckning sådan invandring ska tillåtas som ett arbetsmarknadspolitiskt spörsmål som bör beredas i arbetsmarknadsutskottet.

Bör migrationspolitiken överföras till arbetsmarknadsutskottet?

Utskottet övergår nu till den vidare frågan om, som Centerpartiet föreslagit, hela migrationspolitiken bör överflyttas till arbetsmarknadsutskottet. Till en början ska konstateras att regeringen i budgetpropositionen hänför migrationsfrågorna – migration till och från Sverige, flyktingpolitiken m.m. – till ett

politikområde och integrationsfrågorna – lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter, invandrades etablering m.m. – till ett annat.

Av föregående avsnitt framgår att utskottet ser skäl för att frågor om migration i form av arbetskraftsinvandring bör tillhöra arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Motsvarande sakliga skäl för att överföra t.ex. ärenden om asylfrågor och uppehållstillstånd av humanitära skäl finns inte. Dessa frågor har en starkare internationell anknytning och de politiska insatserna är av annat slag. De har inte heller samma starka samband med den inhemska arbetsmarknaden. I den mån det är möjligt att separera de olika slagen av invandring ser utskottet därför inget skäl att överföra hela migrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet. Utskottet skulle däremot inte motsätta sig en sådan förändring om den ansågs befogad av t.ex. arbetsfördelningsskäl.

Bör integrationspolitiken överföras till arbetsmarknadsutskottet?

Integrationspolitiken är sektorsövergripande och berör ett flertal politikområden. Arbetsmarknadsutskottet hanterar redan i dag frågor som rör integrationen av invandrare. Som berörts ovan är en del av arbetsmarknadspolitiken specifikt inriktad på invandrare. Denna grupp omfattas även i övrigt i hög grad av den aktiva arbetsmarknadspolitiken eftersom personer med utländsk bakgrund har betydligt högre arbetslöshet och betydligt lägre sysselsättning än genomsnittet för riket. Integrationspolitiken är inriktad på att förbättra möjligheten till arbete och försörjning. Till detta kommer att integrationspolitiken omfattar frågor som redan i dag tillhör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde, t.ex. lagstiftningen mot etnisk diskriminering. Ett ytterligare skäl att flytta integrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet är att frågorna därmed skulle separeras från socialförsäkringspolitiken; detta skulle kunna fungera som en politisk signal. En starkare anknytning till arbetsmarknadspolitiken skulle understryka både att vägen till egenförsörjning främst måste gå via arbete och att invandrarnas deltagande i arbetslivet är av största vikt för den framtida arbetskraftsförsörjningen.

Det finns alltså goda skäl för att överföra integrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet.

Bör myndigheten DO flyttas till arbetsmarknadsutskottet?

Myndigheten Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) inrättades den 1 juli 1986 (prop. 1985/86:98, bet. Sfu20). Samtidigt beslutades om ett anslag för myndigheten på dåvarande tionde huvudtiteln (Arbetsmarknadsdepartementet) under littera D Invandring. Myndigheten har hela tiden hört till socialförsäkringsutskottets beredningsområde.

Inrättandet av myndigheten föregicks av ingående diskussioner om lagstiftning särskilt riktad mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Någon godtagbar lösning med sanktionerade förbudsregler på arbetslivets område ansågs då inte finnas. Ombudsmannens uppgift skulle vara att genom olika åtgärder som rådgivning, överläggning och information motverka etnisk diskriminering i

arbetslivet och på andra områden av samhällslivet. Verksamheten reglerades i en lag som inte innehöll några särskilda förbudsregler. Åtta år senare, den 1 juli 1994, trädde en ny lag mot etnisk diskriminering i kraft, ett ärende som bereddes i arbetsmarknadsutskottet. I princip överfördes de äldre lagreglerna om DO till den nya lagen som nu kompletterades med förbuds- och sanktionsregler av arbetsrättslig karaktär. Lagen ersattes från den 1 juli 1999 av lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet. 1999 års lagstiftning genomfördes samtidigt med ny arbetsrättslig lagreglering till skydd mot diskriminering på grund av funktionshinder respektive sexuell läggning. De tre lagarna har likartad utformning och är baserade på tre olika regeringsförslag. Ärendena bereddes i arbetsmarknadsutskottet (bet. 1998/99:AU4). Motsvarande regler som i 1994 års lag om ombudsmannens uppgifter utanför arbetslivets område togs, på förslag av arbetsmarknadsutskottet, in i en särskild lag om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering i stället för i en instruktion för myndigheten, vilket regeringen hade föreslagit i propositionen.

Den 1 juli 2003 infördes ytterligare lagstiftning mot diskriminering. Tillämpningsområdet för lagen mot diskriminering är bl.a. arbetsmarknadspolitisk verksamhet, start och bedrivande av näringsverksamhet och yrkesutövning. Diskrimineringsgrunderna är etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Såväl DO, Ombudsmannen mot sexuell läggning (HomO) som Handikappombudsmannen har tillsynsuppgifter enligt lagen mot diskriminering. 2003 års lagstiftningsärende omfattade även vissa ändringar i 1999 års tre lagar som ett led i genomförandet av två EG-direktiv. Lagen mot etnisk diskriminering fick ny rubrik, Lagen om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Även detta ärende bereddes i arbetsmarknadsutskottet.

Förutom i ovan nämnda lagar finns bestämmelser om förbud mot diskriminering i jämställdhetslagen, lagen om likabehandling i högskolan och i brottsbalken. På det arbetsrättsliga området finns också en lag som förbjuder diskriminering av deltidsarbetande arbetstagare och arbetstagare med tidsbegränsad anställning.

Myndigheten DO tillhör i dag utgiftsområde 8, Invandrare och flyktingar, politikområde Integrationspolitik. Ärenden om anslag inom detta utgiftsområde bereds i socialförsäkringsutskottet. Från anslaget för DO finansieras även verksamheten hos Nämnden mot diskriminering. Nämnden har också uppgifter som inte rör etnisk diskriminering eller integrationspolitik.

Arbetsmarknadsutskottet har under senare år behandlat motioner om sammanslagning av en eller flera av de statliga ombudsmännen mot diskriminering, senast i budgetbetänkande 2004/05:AU1. Motionerna har avstyrkts med hänvisning till att frågan omfattas av den utredning (dir. 2002:11) som regeringen tillsatt för att bl.a. överväga denna fråga. Uppdraget ska enligt kompletterande utredningsdirektiv (dir. 2003:69) redovisas senast den 1 juli 2005.

Ett överförande av hela integrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet enligt föregående avsnitt skulle inbegripa även myndigheten DO. De skäl som

finns för att flytta hela politikområdet kan även återopas som skäl för ett överförande av myndigheten.

Även om ansvaret för integrationspolitiken blir kvar i socialförsäkringsutskottet, och det nyssnämnda utredningsarbetet inte leder till en sammanslagning av ombudsmännen, kan det finnas skäl att flytta över DO till arbetsmarknadsutskottet. Redogörelsen ovan visar att DO:s verksamhet har en inriktning på arbetslivet och att verksamheten delvis styrs av arbetsmarknadsrelaterad lagstiftning. Redan i dag hör två av ombudsmannamyndigheterna, JämO och HomO, till arbetsmarknadsutskottet. Arbetsmarknadsutskottet har också haft beredningsansvaret för en stor del av lagstiftningen mot diskriminering.

Arbetsmarknadsutskottets arbetsbörda

Slutligen vill arbetsmarknadsutskottet kommentera utvecklingen av arbetsbördan.

Utskottets arbetsbörda mätt i såväl antalet sammanträdestimmar, behandlade propositioner och skrivelser, motionsyrkanden och betänkanden som antalet producerade trycksidor placerar utskottet bland de fem minst belastade under de två föregående riksmötena. Detta kan utläsas av ett underlag som sammanställts inom ramen för Riksdagskommitténs arbete. Samma underlag visar att arbetsmarknadsutskottet hör till de få utskott för vilka situationen förändrats jämfört med tidigare mandatperioder. Annars är bilden att de mest belastade utskotten varit det också under hela den senaste tioårsperioden på samma sätt som de minst belastade utskotten fortsatt att vara det. Förändringen i arbetsmarknadsutskottet gäller framför allt motioner och motionsyrkanden. Under valperioden 1994/95–1997/98 var utskottet ett av de mest belastade i dessa hänseenden. Den successiva minskningen av arbetsbördan har inte vänt. Något underlag för att bedöma vilken effekt överförandet från hösten 1998 av regionalpolitiken till näringsutskottet haft på arbetsbelastningen i arbetsmarknadsutskottet finns inte i dag. Det kan dock noteras att näringsutskottets belastning sedan dess relativt sett ökat framför allt i fråga om motioner och motionsyrkanden.

Man kan spekulera i anledningen till att arbetsmarknadsutskottet gått från att vara mycket belastat till att bli ett av de mindre arbetstyngda utskotten. En förklaring lär vara den mycket pressade situationen på arbetsmarknaden under 1990-talet som ledde till ett stort antal och ofta kontroversiella regeringsförslag om insatser för att bekämpa arbetslösheten. Därefter har arbetsmarknadsområdet stabiliserats och en fastare struktur för de arbetsmarknadspolitiska programmen (åtgärderna) har skapats. En annan förklaring kan vara det pågående regeringssamarbetet. Ett förändrat politiskt läge skulle snabbt kunna ändra förutsättningarna och öka ärendetillströmningen.

Även om ärendetillströmningen skulle öka något bör det finnas utrymme för att bereda ytterligare grupper av ärenden, detta med oförändrad kansliorganisation.

Sammanfattande synpunkter

Arbetsmarknadsutskottet anser att eventuella förändringar av utskottets beredningsområde bör övervägas vidare inom ramen för Riksdagskommittén. Utskottet betonar vikten av att frågor som har ett tydligt sakligt samband hänförs till samma utskott. Det bör fastställas att frågor om arbetskraftsinvandring ska beredas i arbetsmarknadsutskottet när saken diskuteras ur ett arbetsmarknadsperspektiv. Motsvarande del av migrationspolitiken bör överföras till utskottet. Utan att förorda att även övriga delar av migrationspolitiken förs till arbetsmarknadsutskottet görs bedömningen att utskottet skulle ha utrymme att överta ansvaret. Det finns skäl att överföra integrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet. I det fall utskottet inte får beredningsansvaret för integrationspolitiken, skulle myndigheten DO ändå kunna föras till arbetsmarknadsutskottet. Bedömningen görs att ärendegrupperna skulle kunna tillföras utskottet med den kansliorganisation som finns för närvarande.

Stockholm den 3 februari 2005

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Margareta Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Margareta Andersson (c), Laila Bjurling (s), Anders G Högmark (m), Tina Acketoft (fp), Christer Skoog (s), Cinnika Beiming (s), Patrik Norinder (m), Lars Lilja (s), Ann-Marie Fagerström (s), Henrik Westman (m), Ulf Holm (mp), Luciano Astudillo (s), Mauricio Rojas (fp), Annelie Enochson (kd), Anders Wiklund (v), Britt-Marie Lindkvist (s) och Ann-Christin Ahlberg (s).